

L. A. GEELHOED

FŐTANÁCSNOK INDÍTVÁNYA

Az ismertetés napja: 2005. március 17.¹

I — Bevezetés

II — Jogi háttér

A — A kozmetikai termékekre vonatkozó közösségi szabályozás és a megtámadott rendelkezés

Szabályozási előzmények

1. Az EK 230. cikk alapján benyújtott jelen keresetben a Francia Köztársaság a 2003. február 27-i 2003/15/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. cikke 2. pontjának megsemmisítését kéri, amennyiben az a kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 76/768/EGK irányelvet a 4a. cikkel egészítette ki².

2. A 76/768 irányelv harmonizálta a kozmetikai termékekre vonatkozó nemzeti jogot, amelynek célja, hogy meghatározza „közösségi szinten [...] azokat a szabályokat, amelyeket a kozmetikai termékek összetételére, címkézésére és csomagolására vonatkozóan be kell tartani”. Ezen irányelv eredetileg egyetlen állatkísérlettel kapcsolatos rendelkezést sem tartalmazott³.

1 — Eredeti nyelv: angol.

2 — A kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 76/768/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló, 2003. február 27-i 2003/15/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2003. L 66., 26. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 31. kötet, 144. o.).

3 — A kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1976. július 27-i 76/768/EGK tanácsi irányelv (HL 1976. L 262., 169. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 3. kötet, 285. o.).

3. A 93/35/EGK irányelv a 76/768 irányelvet egy új 4. cikk (1) bekezdésének i. pontjával egészítette ki, amely szerint a tagállamok kötelesek megtiltani 1998. január 1-je után az állatokon kikísérletezett összetevőket tartalmazó kozmetikai termékek forgalomba hozatalát az ezen irányelv követelményeinek betartása érdekében.⁴ Ezt a határidőt később 2000. június 30-ra, majd 2002. június 30-ra halasztották el, mivel nem sikerült hatékony alternatív vizsgálati módszereket tudományosan validálni.⁵

4. A megtámadott rendelkezés elfogadásához vezető jogalkotási eljárás a következő.

5. 2000 áprilisában a Bizottság javaslatot terjesztett elő a 76/768 irányelv hetedik

4 — A kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 76/768/EGK irányelv hatodik módosításáról szóló, 1994. június 14-i 93/35/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 151., 32. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 12. kötet, 75. o.). A módosított 76/768 irányelv 4. cikkének (1) bekezdése rögzíti, hogy „Amennyiben nem érnek el megfelelő haladást az állatkísérletek megnyugtató módon felváltó módszerek kifejlesztésében, és különösen akkor, ha az alternatív vizsgálati módszerek minden ésszerű erőfeszítés ellenére sem igazolhatóak tudományosan arra vonatkozóan, hogy a védelem azonos szintjét biztosítsák a fogyasztók számára, figyelembe véve az OECD toxicitási vizsgálatának iránymutatásait, a Bizottság 1997. január 1-jéig intézkedési tervet nyújt be e rendelet végrehajtási időpontjának szükséges, de két évnél semmilyen esetben sem rövidebb idővel történő elhalasztásáról [...]”.

5 — A kozmetikai termékek alkotórészeivel vagy alkotórészeinek kombinációival végzett állatkísérletek betöltése időpontjának az elhalasztásáról szóló, 1997. április 17-i 97/18/EK bizottsági irányelv (HL 1997. L 114., 43. o.); a kozmetikai termékek összetevőivel vagy összetevő-kombinációival kapcsolatos állatkísérletek betöltése időpontjának másodszori elhalasztásáról szóló, 2000. június 19-i 2000/41/EK bizottsági irányelv (HL 2000. L 145., 25. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 25. kötet, 278. o.).

módosítására⁶. Mivel a javaslat jogalapja az EK 95. cikk volt, a jogalkotási eljárás az EK 251. cikk alapján előírt együttdöntési eljárás keretében történt.

6. A Bizottság javaslatában — többek között — egy tartós és végleges tilalom bevezetését terjesztette elő a kozmetikai késztermékekkel kapcsolatos állatkísérletek végzésére az Európai Unió tagállamainak területén. A Bizottság továbbá javasolta, hogy az irányelvben helyezzék hatályon kívül a forgalomba hozatali tilalmat.

7. A javasolt módosításról szóló 2002 februári közös állásponyjában a Tanács ismét bevezette a forgalomba hozatali tilalmat azon kozmetikai termékekre, amelyeknél a készterméket vagy annak összetevőit állatokon kísérletezték ki, azonban a forgalomba hozatali tilalom végrehajtását a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) keretében elfogadott és közösségi szinten jóváhagyott alternatív vizsgálati módszerek meglététől tette függővé. A közös álláspont nem tartalmazott határidőt a forgalomba hozatali tilalom végrehajtására.⁷

6 — A kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 76/768/EGK tanácsi irányelv hetedik módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv-javaslat (COM(2000) 189).

7 — A kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 76/768/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadásáról szóló, 2002. február 14-i 29/2002/EK közös álláspont, amelyet a Tanács fogadott el az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 251. cikke szerinti eljárásnak megfelelően (HL 2002. C 113 E., 6. o.).

8. 2002 júniusában a Parlament elfogadta álláspontját a Tanács közös álláspontjáról. A módosítások között a forgalomba hozatali tilalom bevezetését javasolta, amennyiben rendelkezésre állnak alternatívák, egy meghatározott időponttal, amelyet követően tilos állatokon kikísérletezett termékeket forgalmazni, függetlenül attól, hogy akkor voltak-e validált alternatívák⁸.

9. 2002 júliusában a Bizottság elfogadta véleményét a Tanács közös javaslatához fűzött parlamenti módosításokról, amelyben elutasította a Parlament által javasolt forgalomba hozatali tilalom visszaállítását⁹.

10. Mivel a Tanács nem tudta teljesen elfogadni a Parlamentnek a Tanács közös álláspontjához fűzött módosításait, 2002 októberében összehívták a Tanács és a Parlament egyeztető bizottságát. 2002 novemberében az egyeztető bizottság második ülésén — az első ülést követően, amikor a megegyezésre tett kísérletek sikertelennek bizonyultak — megegyezés született a megtámadott rendelkezés tekintetében¹⁰. Az

egyesített szöveget később a Tanács és a Parlament jóváhagyta mint a két intézmény álláspontját megjelenítő kompromisszumot.

A megtámadott rendelkezés

11. *A kísérletek és a forgalomba hozatali tilalom.* A 2003/15 irányelv 1. cikkének 2. pontja módosítja a 76/768 irányelvet azzal, hogy — többek között — kiegészíti azt egy 4a. cikkel, amely előírja az állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek vagy összetevők vizsgálatának és forgalomba hozatalának meghatározott határidőn belül hatályba lépő tilalmát. A 4a. cikk (1) bekezdése tartalmazza a tilalom szövegét:

„A 2. cikkből eredő általános kötelezettségek sérelme nélkül a tagállamok megtiltják:

- a) az olyan kozmetikai termékek forgalomba hozatalát, amelyeknek végső összetételét — az ezen irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében — állatkísérleteknek vetették alá — az alternatív módszerektől eltérő módszer felhasználásával — azt követően, hogy ilyen alternatív módszert közösségi szinten validáltak és elfogadtak, megfelelően figyelembe véve a validálás fejlődését az OECD-n belül;

8 — A 76/768/EGK irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelv elfogadása céljából a Tanács által elfogadott közös álláspont második olvasatáról szóló ajánlás (PE 232.072/DEF).

9 — COM (2002) 435 (01).

10 — A kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közléseiről szóló 76/768/EGK tanácsi irányelv módosításáról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvnek az egyeztető bizottság által jóváhagyott, közös tervezetéről szóló jelentés (PE-CŰNS 3668/2002 — C5-0557/2002 — 2000/0077(COD)).

- b) az olyan kozmetikai termékek forgalomba hozatalát, amelyek olyan összetevőket vagy összetevő-kombinációkat tartalmaznak, amelyeket — az ezen irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében — állatkísérleteknek vetettek alá — az alternatív módszerektől eltérő módszer felhasználásával — azt követően, hogy ilyen alternatív módszert közösségi szinten validáltak és elfogadtak, megfelelően figyelembe véve a validálás fejlődését az OECD-n belül;
- c) területükön — az ezen irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében — állatkísérletek végzését kozmetikai késztermékekkel¹¹;
- d) területükön — az ezen irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében — állatkísérletek végzését összetevőkön vagy összetevők kombinációin legkésőbb abban az időpontban, amelyre vonatkozóan az ilyen kísérleteknek a veszélyes anyagok osztályozására, csomagolására és címkézésére vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1967. június 27-i 67/548/EGK tanácsi irányelv [...] V. mellékletében, vagy e rendelet IX. mellékletében felsorolt egy vagy

több validált alternatív módszerrel történő helyettesítését megkövetelik”¹².

12. A megtámadott rendelkezésben hivatkozott 76/768 irányelv 2. cikke tartalmazza az irányelv egyik alapelvét: „A Közösségben forgalomba hozott kozmetikai termékek szokásos körülmények között történő használatuk során nem lehetnek ártalmasak az emberi egészségre”.

13. Összességében a 4a. cikk kísérleti és forgalomba hozatali tilalmat ír elő, amely az irányelv hatálybalépését követő hat évvel később lép életbe a vizsgálati módszerek többségére vonatkozóan, egyúttal a Bizottság ütemtervet állít össze a különböző típusú vizsgálatok legkésőbb 2009-ig megvalósuló fokozatos befejezésére. Az alternatív vizsgálati módszerek validálása és megerősítése közösségi szinten történik az OECD-n belüli fejlesztések figyelembevételével.

14. Az *ütemtervek*. A 4a. cikk (2) bekezdése előírja, hogy a Bizottság megállapítja a

11 — A 4a. cikk (3) bekezdése meghatározása szerint a „kozmetikai késztermék” a kereskedelmi forgalomba hozott és a végső felhasználó számára elérhetővé tett végső összetételű kozmetikai termék, vagy annak mintapéldánya (amelyet azonban úgy határoz meg mint a gyártási sorozatokban még nem termelt első modellt vagy mintát, amelyről a kozmetikai készterméket másolják, vagy amelyből azt véglegesen kifejlesztik).

12 — A 4a. cikk úgy rendelkezik, hogy a Bizottság legkésőbb 2004. szeptember 11-ig — a 10. cikk (2) bekezdése szerinti eljárásnak megfelelően és a kozmetikai termékek és fogyasztóknak szánt nem élelmiszertermékek tudományos bizottságával (SCCNFP) folytatott konzultációt követően — megállapítja a IX. melléklet tartalmát. Lásd a 76/768/EGK tanácsi irányelv IX. mellékletet érintő módosításáról szóló, 2004. szeptember 15-i 2004/94/EK bizottsági irányelv (HL 2003. L 294., 28. o.).

4a. cikk (1) bekezdésének a), b), és d) pontja alatti rendelkezések végrehajtásának ütemtervét, amelyeket legkésőbb 2004. szeptember 11-ig nyilvánosságra hoz. Ezeket az ütemterveket a kozmetikai termékek és fogyasztóknak szánt nem élelmiszertermékek tudományos bizottságával (SCCNFP) és az Alternatív Módszerek Validálásával Foglalkozó Európai Központtal (ECVAM) folytatott konzultációt követően kell megállapítani, valamint megfelelően figyelembe véve a validálás fejlődését az OECD-n belül¹³. A 4a. cikk (1) bekezdésének c) pontja, amely megtiltja állatkísérletek végzését kozmetikai késztermékekkel, 2004. szeptember 11-ig, míg a 4a. cikk (1) bekezdésének a), b) és d) pontját 2009 márciusáig kell végrehajtani. Az olyan, az ismételt adaglással végzett toxicitással, a reprodukív toxicitással és a toxikokinetikával kapcsolatos vizsgálatokra vonatkozóan, amelyekre jelenleg még nincsenek megfontolás alatt álló alternatívák, a 4a. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontját 2013-ig kell végrehajtani¹⁴.

15. A 4a. cikk (2.2) albekezdése előírja, hogy a Bizottság tanulmányozza az olyan kísérletekre vonatkozó tilalom betartásának műszaki nehézségeit, amelyeknek jelenleg nincs megfontolás alatt álló alternatívája. A fenti tanulmányok ideiglenes és végleges eredményeire vonatkozó információknak a Bizottság által az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak benyújtott éves jelentések részét

kell képezniük¹⁵. Továbbá a fenti éves jelentések alapján a (2) bekezdésnek megfelelően kidolgozott ütemtervek a vonatkozó határidőn belül (vagyis legfeljebb 6 vagy 10 éven belül) — a (2) bekezdésben említett intézményekkel folytatott konzultációt követően — átdolgozhatók. Az ütemtervek csak az SCCNFP-vel és az ECVAM-mal folytatott konzultációt követően módosíthatók.

16. A 4a. cikk (2.3) albekezdése szerint, amennyiben a Bizottság tanulmányai — legkésőbb 2007 márciusáig — arra a következtetésre jutnak, hogy a (2.1) bekezdésben említett egy vagy több vizsgálatot 2009 márciusáig valamilyen műszaki okból nem fejlesztik ki és nem validálják, a Bizottság tájékoztatja az Európai Parlamentet és a Tanácsot, és a Szerződés 251. cikkének megfelelően jogalkotási javaslatot terjeszt elő.

17. *Az eltérési eljárás.* A 4a. cikk (2.4) albekezdése előírja, hogy különleges körülmények között, amennyiben „valamely létező kozmetikai összetevő tekintetében komoly aggodalmak merülnek fel”, valamely tagállam kérheti a Bizottságtól a 4a. cikk (1) bekezdése alóli eltérés biztosítását. A Bizottság — az SCCNFP-vel folytatott konzultációt köve-

13 — Lásd a kozmetikai irányelv (a 76/768/EGK tanácsi irányelv) hetedik módosítása keretében az állatkísérletek kivonásának ütemtervéről szóló, 2004. október 1-jei bizottsági szervezeti egységi munkadokumentumot (SEC[2004]1210).

14 — A 4a. cikk (2.1) albekezdése.

15 — Lásd a 2003/15 irányelv 1. cikkének (9) bekezdésével módosított 76/768 irányelv 9. cikkét, amely szerint ezen éves jelentések tartalmazzák a Bizottság által közösségi szinten validált alternatív módszereknek az OECD általi elfogadása, valamint a Közösségben alternatív módszerek felhasználásával végzett biztonságossági vizsgálatok eredményeinek a harmadik államok általi elismerése terén elért haladás, különösen a Közösség és ezen országok közötti együttműködési megállapodások keretén belül; a kis- és középvállalkozások különleges szükségletei figyelembevételének módját.

tően és indokolással ellátott határozat útján, a 76/768 irányelv 10. cikkének (2) bekezdése szerinti eljárásnak megfelelően — engedélyezheti az eltérést¹⁶. Az engedélyezésről szóló határozat, a hozzá kapcsolt feltételek és az elért végleges eredmények a Bizottság éves jelentésének részét képezik.

18. A 2003/15 irányelv egyéb rendelkezései. A megtámadott rendelkezés mellett a 2003/15 irányelv előírja különösen: a) a 76/768 irányelv 4. cikke (1) bekezdése i. pontjának megsemmisítését (amely az állatokon kikísérletezett összetevőket tartalmazó kozmetikai termékek forgalomba hozatalára külön tilalmat ír elő) 2002. július 1-jétől visszamenőleges hatállyal¹⁷; b) a karcinogénnek, mutagénnek vagy reprodukció toxicitással rendelkezőnek minősített anyagok kozmetikai termékekben való felhasználásának tilalmát¹⁸; és c) bizonyos kozmetikai termékek címkéjén a „minőségmegőrzés legrövidebb idejének” feltüntetését és az összetevők felsorolását¹⁹.

16 — A 4a. cikk (24) bekezdése úgy rendelkezik, hogy ezen engedély „megállapítja az eltérés feltételeit az egyedi célkitűzések, az időtartam és az eredményekről szóló jelentés tekintetében. Az eltérés kizárólag abban az esetben engedélyezhető, ha: a) az összetevőt széles körben használják, és az hasonló funkció ellátására képes más összetevővel nem helyettesíthető; b) a különleges emberi egészségügyi probléma bizonyított, és az állatkísérletek elvégzésének szükségességét megindokolták, valamint az értékelés alapjául szolgáló részletes kutatási eljárással támasztották alá”.

17 — A 2003/15 irányelv 1. cikkének (1) bekezdése.

18 — A 2003/15 irányelv 1. cikkének (2) bekezdése (a 76/768 irányelvet a 4b. cikkel egészítette ki).

19 — A 2003/15 irányelv 1. cikkének (3) és (4) bekezdése. A 2003/15 irányelv 2. cikke szerint a tagállamok kötelesek megtenni minden szükséges intézkedést annak biztosítása érdekében, hogy a Közösségben letelepedett gyártók vagy importőrök 2005. március 11-től ne hozhassanak forgalomba olyan kozmetikai termékeket, amelyek nem felelnek meg ezen követelményeknek.

19. Az 2003/15 irányelv 3. cikke előírja, hogy a tagállamok 2004. szeptember 11-e előtt hatályba léptetik az átültető szabályokat²⁰.

B — Egyéb közösségi szabályozás

20. Az állatkísérletekre a fenti szabályok mellett, amelyek csak a kozmetikai termékekre alkalmazandóak, egy sor általánosabban alkalmazandó, közösségi szabály — beleértve a kozmetikai ágazaton kívüli szabályokat is — vonatkozik.

21. E tekintetben a módosított 86/609 tanácsi irányelv a Közösségben az állatok kísérleti célokra történő felhasználására vonatkozó közös szabályokat tartalmaz²¹. Ezen irányelv rendelkezik azokról a feltételekről, amelyek mellett a tagállamok területén végre lehet hajtani ezeket a kísérleteket. Az irányelv 7. cikke előírja különösen az állatkísérletek alternatív módszerekkel való felváltását, amennyiben ilyen módszerek

20 — Az irányelv ugyanakkor a jogbiztonság érdekében előírja az 1. cikk (1) bekezdésének visszamenőleges hatállyal történő alkalmazását, amely hatályon kívül helyezi a 76/768 irányelv 1. cikke (1) bekezdésének i. pontját (vagyis a kozmetikai termékekkel kapcsolatos állatkísérletek tilalmára vonatkozóan 2002. június 30-ban megállapított határidőt).

21 — A kísérleti és egyéb tudományos célokra felhasznált állatok védelmére vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1986. november 24-i 86/609/EGK tanácsi irányelv (HL 1986. L 358, 1. o.; magyar nyelvű kiadása 15. fejezet, 1. kötet, 292. o.).

léteznek, és azok tudományos szempontból megfelelőek. Ezen irányelv ugyanakkor nem tartalmaz határidőt az állatkísérletek felváltására.

22. Emellett az Amszterdami Szerződés az Európai Közösséget létrehozó Szerződéshez csatolta az állatok védelméről és kíméletéről szóló jegyzőkönyvet. A jegyzőkönyv előírja, hogy

„Azzal az óhajjal, hogy biztosítsák az állatok mint érző élőlények fokozott védelmét és tiszteletét [...] a Közösség mezőgazdasági, közlekedési, belső piaci és kutatási politikáinak kialakításánál és végrehajtásánál a Közösség és a tagállamok teljes mértékben figyelembe veszik az állatok kíméletére vonatkozó követelményeket, miközben tiszteletben tartják a tagállamok — különösen a vallási szertartásokra, kulturális hagyományokra és regionális örökségre vonatkozó — jogszabályi vagy közigazgatási rendelkezéseit és szokásait.”

C — A GATT III. cikkelyének 4. pontja és XX. cikkelyének b) pontja

23. A GATT III. cikkelyének 4. pontja rögzíti az importtal szembeni hátrányos megkülönböztetés tilalmát a belső előírásokban:

„Az egyik szerződő fél területéről valamely másik szerződő fél területére bevitt termékeknel alkalmazott elbánás nem lehet kevésbé kedvező, mint amelyet a hazai származású hasonló termék élvez a belföldi eladást, áruba bocsátást, vásárlást, szállítást, elosztást és felhasználást érintő minden törvény, rendelkezés és előírás tekintetében [...]”.

24. A GATT XX. cikkelyének b) pontja a XX. cikkely bevezető mondatával együtt a következő eltérést engedti a GATT-tól:

„Annak a követelménynek a feltételezésével, hogy ilyen intézkedéseket nem alkalmaznak oly módon, hogy az önkényes vagy indokolatlan diszkriminációt jelentene azonos feltételekkel rendelkező országok között, vagy a nemzetközi kereskedelem leplezett korlátozását jelentenek, a jelen Egyezményben semmit nem lehet úgy értelmezni, hogy az gátolja olyan intézkedéseknek az elrendelését vagy végrehajtását bármely szerződő fél által, amelyek: [...] az emberi, állati vagy növényi élet vagy egészség védelméhez szükségesek”.

25. A „szükségesség” fogalmát e tekintetben úgy értelmezték, hogy valamely intézkedés nem igazolható e rendelkezés értelmében, ha a GATT-szabályokkal kevésbé ellentétes másik intézkedés értelemszerűen rendelkezésre állt²².

28. 2005. január 18-án tárgyalást tartottak, amelyen valamennyi fél részt vett.

III — A Bíróság előtti eljárás

26. A megsemmisítés iránti jelen keresetet a francia kormány 2003. június 10-én nyújtotta be a Bíróság Hivatalához. Ezt követte a Tanács és az Európai Parlament által benyújtott ellenkérelem, a francia kormány válasza és az alperesek viszonzválasza.

27. A Bíróság 2004. november 15-i levelében felhívta a feleket, hogy írásban válaszolva fejtsék ki érveiket a 76/768 irányelv 4a. cikkének a WTO-szabályokkal történő összeegyeztethetősége tekintetében, függetlenül attól, hogy álláspontjuk szerint a WTO-szabályok felhívhatók-e a jelen ügyben. Az írásbeli válaszok előterjesztését követően az írásbeli szakasz lezárult.

IV — A felek észrevételei

A — A francia kormány

29. A francia kormány mindenekelőtt fenntartja, hogy keresete elfogadható. Válaszul az alperesek érvelésére, mely szerint a 2003/15 irányelv részleges megsemmisítése nem lehetséges, mivel az 1. cikk 2. pontja nem választható el az 1. cikk 1. pontjától, a francia kormány elismeri, hogy a kért részleges megsemmisítés hatása az lenne, hogy a kozmetikai termékekkel kapcsolatos állatkísérlet többé már nem lenne tiltva. Állítása szerint ugyanakkor ez nem érinti az 1. cikk 2. pontjának elválaszthatóságát, mivel az irányelv egyéb rendelkezései „joghatásokat továbbra is kifejtenének”, továbbá a két bekezdés között nincs feltétlenül jogi kapcsolat.

30. A francia kormány e tekintetben a Bíróság Németország kontra Parlament és Tanács ügyben hozott ítéletére²³ hivatkozva állítja, hogy nincs jelentősége a közösségi

22 — Lásd például a fellebbviteli testület 2001. április 5-én elfogadott jelentését az EK–Asbestos ügyben (WT/DS135/AB/R, 2001.).

23 — A C-376/98. sz., Németország kontra Európai Parlament és Tanács ügyben 2000. október 5-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-8419. o.).

jogalkotó arra vonatkozó szubjektív szándékának, hogy az irányelvet a szóban forgó rendelkezés nélkül elfogadta volna-e, vagy sem: a kérdés inkább az, hogy a részleges megsemmisítés érintené-e az irányelv lényegét. A francia kormány álláspontja szerint azonban itt erről nincs szó. Úgy érvel továbbá, hogy a 86/609 irányelv továbbra is biztosítaná az állatok védelmére irányuló célt, és nem lett volna ésszerű, ha a jelen keresetbe beillesztett volna egy, az 1. cikk 1. pontjának megsemmisítése iránti kérelmet, mert az a 76/768 irányelv 4. cikke (1) bekezdése i. pontjának ismételt bevezetéséhez vezetne, amely az állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek forgalomba hozatali tilalmának határidejét 2002. június 30-ban határozta meg.

elvégzett kísérletek eredményeit; b) nem egyértelmű, hogy azokat az új kozmetikai termékeket be kell-e tiltani, amelyekkel kapcsolatosan ugyan nem végeztek állatkísérleteket, de felhasználták a már létező ilyen kísérletek eredményeit; c) nem egyértelmű, hogy a tagállamok területén végzett állatkísérletek tilosak-e, amennyiben azok célja a harmadik országok rendelkezéseinek való megfelelés, vagy a termékeket exportra szánják; és d) nem egyértelmű, hogy az EU-n kívül állatokon kikísérletezett összetevők vagy termékek forgalomba hozhatók-e az EU-n belül, mivel ezeket a vizsgálatokat nem az irányelv „követelményeinek való megfelelés érdekében” végezték el. A francia kormány elismeri ugyan, hogy a Tanács és a Parlament beadványában tett értelmezések lehetségesek, és néhány esetben nagyon valószínűek, azonban állításaikban nem elég egyértelműek ahhoz, hogy megfeleljenek a jogbiztonság követelményeinek.

31. Lényegében a francia kormány keresetének alátámasztására öt fő érvet hoz fel.

32. Azt adja elő elsősorban, hogy a megátadott rendelkezés sérti a jogbiztonság elvét. Állítása szerint: a) a 4a. cikk megfogalmazása, amely megtiltja „az ezen irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében” végzett kísérleteket, nem egyértelmű, mert az irányelv szövegéből nem derül ki biztosan, hogy ez a tilalom azokra a kísérletekre is vonatkozik-e, amelyeket más jogszabályoknak való megfelelés érdekében végeznek el. Ezért nem egyértelmű, hogy a kozmetikai ipar felhasználhatja-e a más jogszabályoknak való megfelelés érdekében

33. A francia kormány álláspontja szerint, ezek a bizonytalanságok azt jelentik, hogy a tagállamok különböző módon ültethetik át az irányelvet, amely a jogbiztonság elfogadhatatlan hiányát eredményezheti a kozmetikai vállalatok számára. A francia kormány e tekintetben felhívja a figyelmet arra a tényre, hogy a közösségi kozmetikai ágazatban vezető szerepet betöltő francia kozmetikai vállalatok átlagosan forgalmuk több mint felét exportból szerzik. Emellett a kozmetikai termékeket importáló legjelentősebb országok — beleértve Kínát, Japánt és Koreát, és bizonyos értelemben az Egyesült Államokat — előírják a kozmetikai vállalatok számára, hogy a forgalomba hozatali engedély megadása előtt bizonyítsák, hogy ter-

mékeik veszélytelenek az állatokra nézve. Ezért az európai kozmetikai ipar versenyképességének fenntartásához jogbiztonságra van szükség. A megtámadott rendelkezés ahhoz fog vezetni, hogy a kozmetikai ágazatban felhasznált anyagok száma jelentősen csökken.

34. A francia kormány másodsorban úgy érvel, hogy az irányelv megsérti a szakmai tevékenység szabad gyakorlásához való jogot²⁴. Állítása szerint az állatok védelme nem minősül e szabadság korlátozásának igazolásához elegendő közérdekű közösségi célnak. Továbbá a francia kormány úgy érvel, hogy még ha az állatok védelme érvényes cél is lenne e tekintetben, a szabadság 4a. cikkéből eredő korlátozása akkor is aránytalan lenne az elérni kívánt célhoz képest. Érvélete szerint a megtámadott rendelkezés aránytalanul hátrányos helyzetbe hozná az európai ipart a nem EU-tagállamokból származó versenytársaikkal szemben. A fenti bizonytalan helyzetek megszorító értelmezése a kozmetikai vállalatokat arra kényszerítené, hogy kutatóközpontjukat a Közösségen kívülre tegyék át, és ez sok kis- és középvállalkozás számára nagyon nehéznek bizonyulna.

35. A francia kormány harmadsorban úgy érvel, hogy az irányelv annyiban sérti az arányosság elvét, hogy a rendelkezéseinek átültetése által kiváltott ellentétes hatás aránytalan lenne céljaihoz képest. Ezen érv alátámasztására a francia kormány azt adja elő, hogy a megtámadott rendelkezésből származó előny rendkívül korlátozott az állatokra nézve, mivel az állatkísérleteknek csak 0,3%-át hajtják végre kozmetikai termékekkel kapcsolatban. Érvélete szerint ez nem elegendő a szakmai tevékenység szabad gyakorlásához való jog irányelvből eredő korlátozásának, és az emberi egészségre vonatkozó, a jelenleg hiányzó alternatív módszerek okozta kockázatoknak az igazolására.

36. A francia kormány továbbá arra hivatkozik, hogy a 4a. cikk (2.4) albekezdésében előírt eltérési kikötés az emberi egészségre jelentett kockázatok orvoslására nem elegendő, mivel az eltérés szigorú feltételei azt jelentik, hogy a kikötés túl későn fejtené ki hatását ahhoz, hogy megfelelően reagáljon az emberi egészségre jelentett kockázatok megelőzésének igényére.

37. Érvélete szerint negyedsorban a megtámadott rendelkezés sérti az elővigyázatosság elvét. Különösen az Elsőfokú Bíróság

24 — Lásd például a C-200/96. sz. Metronome Musík-ügyben 1998. április 28-án hozott ítélet (EBHT 1998., I-1953. o.) 21. pontját.

Pfizer-ügyben hozott ítéletére hivatkozva²⁵ a francia kormány rámutat arra, hogy az irányelvből eredően — az arányossággal kapcsolatosan már leírt okokból következően — az emberi egészségre elfogadhatatlan kockázat alakul ki. Különösen azt állítja, hogy a közösségi jogalkotó nyilvánvaló értékelési hibát vétett azzal, hogy az SCCNFP és az ECVAM tudományos jelentéseit figyelmen kívül hagyta, melyek szerint az irányelv által előírt határidőig, vagyis 2009-ig és 2013-ig nem minden alternatív módszer áll majd rendelkezésre.

38. A francia kormány ötödsorban arra hivatkozik, hogy a 4a. cikk sérti a hátrányos megkülönböztetés tilalmát. Álláspontja szerint abban az esetben, ha a jogbiztonságra vonatkozó érveiben említett feltételezések az irányelv érvényes értelmezéseinek tekinthetők, az a következők közötti hátrányos megkülönböztetéshez vezethet: a) kizárólag a kozmetikai termékek ágazatában működő vállalatok és az egyéb ágazatokban működő vállalatok között, mivel az utóbbiak olyan összetevőket használhatnak kozmetikai termékekben, amelyeket állatokon kísérleteztek ki az egyéb rendelkezéseknek való megfelelés érdekében; b) a kozmetikai termékeiket exportáló vállalatok és az olyan vállalatok között, amelyek nem exportálják azokat, abban az esetben, ha az irányelvet úgy kell értelmezni, hogy az exportra szánt termékekkel kapcsolatban az állatkísérleteket engedélyezi; c) azon vállalatok, amelyek tevékenységüket teljes egészében a Közösség területén végzik, és azok között, amelyek

harmadik országokban is működnek, abban az esetben, ha az irányelvet úgy kell értelmezni, hogy engedélyezi a Közösségen belül és azon kívül is az állatkísérleteket a harmadik országok rendelkezéseinek való megfelelés érdekében.

39. Végül válaszul a Bíróság kérésére, hogy a felek tisztázzák érveiket a megtámadott rendelkezésnek a WTO-szabályokkal való összeegyeztethetősége vonatkozásában, a francia kormány megjegyzi, hogy a Bíróság ítélezési gyakorlata alapján a közösségi intézmények jogi aktusainak jogszerűsége nem vizsgálható felül a WTO-egyezmény vagy mellékleteinek összhangja szempontjából, az egyezmény jellegéből adódóan. A francia kormány álláspontja továbbá az, hogy a megtámadott rendelkezés nem tartozik az ezen, a Bíróság által megállapított elv alóli két kivétel egyikébe sem²⁶.

40. A francia kormány ugyanakkor arra kéri a Bíróságot, hogy az „összhangban való értelmezés” elvének fényében vizsgálja meg a GATT-szabályok relevanciáját a jelen ügyben, amely elv szerint „a Közösség által kötött nemzetközi egyezmények elsőbbsége a másodlagos közösségi jog felett megköveteli, hogy az utóbbit, lehetőség szerint, az egyezményekkel összhangban értelmezzék”²⁷. E tekintetben a francia kormány rámutat arra a

25 — A T-13/99. sz., Pfizer Animal Health SA kontra az Európai Unió Tanácsa ügyben 2002. szeptember 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., II-3305. o.).

26 — A C-149/96. sz., Portugália kontra Tanács ügyben 1999. november 23-án hozott ítélet (EBHT 1999., I-8395. o.).

27 — A C-61/94. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 1996. szeptember 10-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-3989. o.).

tényre, hogy a Bizottság eredeti javaslatát a tagállamok területén végzett állatkísérletek tilalmára korlátozta a WTO-szabályoknak való megfelelés érdekében. Ezen az alapon a francia kormány úgy érvel, hogy a megtámadott rendelkezés és különösen a forgalomba hozatali tilalom az alábbi okok miatt nem egyeztethető össze a GATT-szabályokkal.

41. Előadja elsősorban, hogy a forgalomba hozatali tilalom nem egyeztethető össze a GATT III. cikkelyének 4. pontjával, mert: a) a tilalom a kozmetikai termékeknek a III. cikkely 4. pontja szerinti eladására hatást kifejtő intézkedés; b) a közösségi szinten validált alternatív módszerekkel vizsgált kozmetikai termékek vagy összetevők, és azok, amelyeket egyéb módszerekkel vizsgáltak e cikk értelmében „hasonló” termékek, tekintettel fizikai tulajdonságaikra, végső felhasználásukra, a fogyasztói szokásokra és preferenciákra, és vámtarifa-besorolásukra; és c) az irányelv kedvezőtlenebb elbánást biztosít az import, mint a közösségi termékek esetében, mivel az irányelv 4a. cikke csak akkor engedélyezi kozmetikai termékek forgalomba hozatalát, ha az elvégzett kísérlet „alternatív módszer[...] azt követően, hogy ilyen alternatív módszert közösségi szinten validáltak és elfogadtak [...]”.

42. A francia kormány továbbá tagadja, hogy a GATT XX. cikkelyének b) pontjában előírt

általános kivétel alkalmazandó a megtámadott rendelkezésre. Azt ugyanakkor elismeri, hogy a forgalomba hozatali tilalom az állatok életének és egészségének védelmét célzó politika, azonban álláspontja szerint a tilalom nem szükséges ennek a célnak az elérésére, mivel más intézkedések ugyanazt a célt elérhették volna, anélkül hogy az összeegyeztethetetlen lett volna a WTO-joggal²⁸. Továbbá a francia kormány arra hivatkozik, hogy a forgalomba hozatali tilalom nem teljesíti a GATT XX. cikkelyének „bevezető” mondatát, mert olyan gazdasági embargóhoz vezet, amelynek célja, hogy más tagokat arra kényszerítsen, hogy lényegében ugyanazt a globális szabályozást fogadja el a Közösség területén meghatározott cél érdekében²⁹. A francia kormány arra hivatkozik, hogy az az extra-territoriális cél egyértelműen kitér a Parlament és a Bizottság eszmeecseréjéből, és ez valójában a „legfőbb igazolás a forgalomba hozatali tilalomra a Közösség területén”.

43. A fenti érvek alapján a francia kormány arra a következtetésre jut, hogy a megtámadott rendelkezésben meghatározott forgalomba hozatali tilalom összeegyeztethetetlen a WTO-joggal.

28 — Lásd például a fellebbviteli testület 2001. január 10-én elfogadott jelentését a Korea — Various measures on beef ügyben (WT/DS161/AB/R, WT/DS169/AB/R).

29 — Lásd a fellebbviteli testület 1998. november 6-án elfogadott jelentését a US — Shrimp-ügyben (WT/DS58/AB/R).

B — Az Európai Unió Tanácsa

44. A Tanács védekezésében a következő érvekre hivatkozik.

45. Az elfogadhatóság tekintetében a Tanács a Bíróság előtti szóbeli szakasz során rámutatott, hogy egyetért a Parlament álláspontjával, amely szerint a jelen kereset azon az alapon elfogadhatatlan, hogy az 1. cikk 2. pontját nem lehet elválasztani az 1. cikk 1. pontjától³⁰. A Tanács álláspontja szerinti ilyen részleges megsemmisítés teljesen más szöveget eredményezne, és lényegétől fosztaná meg a 2003/15 irányelvet.

46. A jogbiztonság elvének állítólagos megsértése tekintetében a Tanács fenntartja, hogy „az ezen irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében” kifejezés a megtámadott rendelkezésben egyszerűen a 76/768 irányelv céljára utal, azaz a közegészség védelmére. A Tanács állítása szerint a megtámadott rendelkezés egyértelműen azt jelenti, hogy csak az állatkísérletekhez nem folyamodó alternatív módszerek használhatóak fel annak bizonyítására, hogy egy kozmetikai összetevő vagy kozmetikai termék nem ártalmas a közegészségre. Következésképpen a Tanács úgy érvel, hogy az állatkísérletek

végzése az EU-n belül egyértelműen tiltott az exportra szánt kozmetikai termékekkel vagy összetevőkkel kapcsolatban; a „forgalomba hozatali” tilalom kiterjed a termékek vagy összetevők harmadik felek számára történő elérhetővé tételére, ideértve az exportot vagy az importot is; és a forgalomba hozatali tilalom vonatkozik az olyan kozmetikai termékekre, amelyekkel kapcsolatban az állatkísérleteket a Közösségen kívül, a harmadik országok rendelkezéseinek való megfelelés érdekében végeztek. Ebből következően a Tanács beadványa szerint a francia kormány jogbizonytalanságra vonatkozó állítása megalapozatlan.

47. A szakmai tevékenység szabad gyakorlása elvének állítólagos sérelme tekintetében a Tanács megjegyzi, hogy a Közösségen belüli forgalomba hozatali tilalom nemcsak azokra a termékekre terjed ki, amelyekkel kapcsolatban állatkísérleteket végeztek a Közösségen belül, hanem azokra is, amelyekkel kapcsolatban az állatkísérletek elvégzésére a Közösségen kívül került sor. A Tanács állítása szerint elhamarkodott volna azt feltételezni, hogy az alternatív módszereket a megtámadott rendelkezésben előírt határidőn belül nem fogják közösségi szinten elfogadni, vagy harmadik országok ezen alternatív módszerek elismerését megtagadják. Éppúgy elhamarkodott volna azt feltételezni, hogy az európai ipar hátrányos helyzetbe kerül a harmadik országokból származó versenytársaihoz képest³¹. Mindenesetre a Tanács

30 — Lásd a lenti 53. pontot.

31 — A Tanács e tekintetben felhívja a figyelmet az irányelv (10) preambulumbekkezdésére.

hangsúlyozza, hogy a szakmai tevékenység szabad gyakorlása elvének bármilyen korlátozását az alapvető közösségi érdek, azaz az állatok védelme igazolja.

48. Az arányosság elvének állítólagos sérelme tekintetében a Tanács vitatja azt az állítást, hogy a megtámadott rendelkezés céljára tekintettel nyilvánvalóan nem megfelelő. Érvelése szerint a tilalom nem eredményezheti az emberi egészségre súlyos kockázatokat jelentő termékek mozgását, mivel valamennyi, a Közösségben forgalomba hozott terméknek meg kell felelnie a 76/768 irányelvben előírt közbiztonsági követelményeknek.

49. Az elővigyázatosság elvének állítólagos megsértése tekintetében a Tanács arra hivatkozik, hogy a megtámadott rendelkezés nem minősíthető nyilvánvaló értékelési hibaként. Éppen ellenkezőleg inkább egy olyan kompromisszum részének tekinthető, amelyet az elfogadásakor a közösségi jogalkotó rendelkezésre álló összes tudományos bizonyíték átfogó értékelését követően fogadtak el.

50. A francia kormány állítását, miszerint a megtámadott rendelkezés jogellenes hátrányos megkülönböztetést hoz létre a vállalatok között a kozmetikai ágazatban, a Tanács

az állítólagos jogbizonytalansággal összefüggésben felvetetthez hasonló alapon vitatja. Más szóval, mivel a Közösségen belüli forgalomba hozatali tilalom az összes kozmetikai termékre vonatkozik, tekintet nélkül a létesítmény székhelyére vagy az állatkísérlet helyére, valamennyi, a hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó érvet el kell utasítani.

51. Végezetül a francia kormány által előterjesztett, a WTO-szabályok jelen ügybeli relevanciájára vonatkozó érvek tekintetében a Tanács úgy érvel, hogy a nem állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek a GATT III. cikkelyének 4. pontja értelmében nem „hasznalók” az állatokon kikísérletezett kozmetikai termékekhez, mivel minden egyes kategóriához különböző fogyasztói preferenciák kapcsolódnak. A GATT XX. cikkelyének b) pontja tekintetében a Tanács megismétli, hogy a forgalomba hozatali tilalom a Közösségben forgalomba hozott, állatokon kikísérletezett összes kozmetikai termékre az eredetükön alapuló hátrányos megkülönböztetés nélkül alkalmazandó. Továbbá, nincs olyan alternatív intézkedés, amely a GATT jog alapján kevésbé lenne megszorító. A francia kormány által hivatkozott US–Shrimp ügyben szóban forgó politikától eltérően, a jelenlegi politika nem merev, mivel az egyéb szerződő feleknek szabad választást enged azon követelmény teljesítésének módjában, hogy kozmetikai termékekkel kapcsolatos állatkísérletek nem

végezhető. A Tanács megjegyzi, hogy az irányelv alapján a Bizottságnak és a tagállamoknak meg kell tenniük valamennyi megfelelő lépést a közösségi szinten validált alternatív módszerek OECD általi elfogadásának megkönnyítésére.

C — Az Európai Parlament

52. A Parlament megismétli azokat az érveket, amelyeket a Tanács ellenkérelmében előadott. A felvetett további pontok a következők.

53. Az elfogadhatóság tekintetében a Parlament vitatja azt a feltételezést, hogy a megtámadott rendelkezés elválasztható a 2003/15 irányelv 1. cikkének 1. pontjától. A Parlament megjegyzi, hogy az irányelv esetében a tárgyalások az egyeztető bizottságban „különösen nehezek és kényesek” voltak, és a végső szöveg a COREPER, a Parlament és a Bizottság által elért „átfogó kompromisszumot” jelent, és az irányelv 1. cikkének 1. és 2. pontját lehetetlen lenne elkülöníteni³². A Francia Köztársaság által kért részleges

megsemmisítés „bírói jogalkotásra történő kísérlet” lenne, mivel az 1. cikk 1. pontját a jogalkotó soha nem fogadta volna el az 1. cikk 2. pontjának egyidejű elfogadása nélkül.

54. A Parlament álláspontja szerint ez az ügy teljesen eltér a 376/98. sz., Németország kontra Parlament és Tanács ügyben hozott ítélettől, mivel abban az ügyben a Bizottság elismerte, hogy a jogvita tárgyát képező rendelkezés elválasztható, azonban pusztán azon az alapon vitatta a részleges megsemmisítés iránti keresetet, hogy a kérdéses irányelvet ezen rendelkezés nélkül nem fogadta volna el. A Parlament cáfolja továbbá a francia kormány érvét, mely szerint az elfogadhatatlanság megállapítása az igazságszolgáltatás megtagadásához vezetne, ugyanis Franciaországnak lehetősége volt arra, hogy megtámadja a 93/95 irányelvet, amely hasonló megfogalmazást tartalmazott, mint amelyet a 2003/15 irányelvnél kifogásol.

55. Érdemben először a jogbiztonság tekintetében a Parlament arra hivatkozik, hogy a bizalomvédelem elvének sérelme hiányában, a jogbiztonság elve önmagában nem adhat okot a közösségi jogi aktus megsemmisítésére.

56. A Parlament másodsorban kétségbe vonja a francia kormány jogbiztonságra vonatkozó érvének igazi célját, és úgy véli,

32 — A Parlament e tekintetben hivatkozik a C-68/94. és C-30/95 sz., Francia Köztársaság kontra Bizottság „Kali und Salz” ügyben 1998. március 31-én hozott ítéletre (EBHT 1998., I-1375. o.).

hogy ténylegesen az irányelv kedvező (vagyis megszorító) értelmezésére törekszik az irányelv megsemmisítése iránti kereset útján. A Parlament álláspontja szerint ez eljárással való visszaélést valósítana meg.

V — Jogi elemzés

Az elfogadhatóság

57. A Parlament harmadsorban cáfolja azt az állítást, hogy az irányelv végzetes következményekkel járna az európai kozmetikai iparra, arra a jelentős számú kozmetikai vállalatra hivatkozva, amelyek az irányelv elfogadását megelőzően már az irányelvnek megfelelő politikát alakítottak ki.

58. Végül, a WTO-szabályok jelen ügybeli relevanciáját illetően a Parlament megismétli a Tanács érvét, miszerint a nem állatokon kikísérletezett és az állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek nem „hasonlóak” a WTO-jog értelmében. A Parlament továbbá elutasítja azt a javaslatot, hogy a közösségi jogalkotó leplezni próbálta az irányelv mögött meghúzódó protekcionista politikát, és rámutat arra, hogy a közösségi kozmetikai ipar a világ kozmetikai piacán nagyobb részt foglal el, mint az Egyesült Államok vagy Japán. Álláspontja szerint ez megcáfolja azt az érvet, mely szerint az irányelv a GATT III. cikkelyének 4. pontja értelmében „kedvezőtlenebb” elbánáshoz vezet, és ugyanígy azt is, hogy a GATT XX. cikkelyének értelmében hátrányosan megkülönböztető.

59. Az első vizsgálandó kérdés az, hogy vajon a részleges megsemmisítés iránti jelen kereset elfogadhatatlan-e azon az alapon, hogy a megtámadott rendelkezés nem választható el a 2003/15 irányelv 1. cikkének 1. pontjától, amelynek megsemmisítését a francia kormány nem kérte. Közismert, hogy a jogi aktus vagy határozat részleges megsemmisítése csak akkor lehetséges, ha a megsemmisíteni kért elemek a jogi aktus vagy határozat egyéb elemeitől elválaszthatók³³.

60. E kérdés mérlegelésekor helyénvaló emlékeztetni a Bíróságnak a jogalkotási intézkedés rendelkezései elválaszthatóságának részleges megsemmisítés iránti kereset keretében történő értékelésére vonatkozó ítélkezési gyakorlatára. Álláspontom szerint három ügy különösen releváns.

61. Az első a Németország kontra Bizottság ügy, amelynek tárgya a marhahúságazatra vonatkozó különleges piaci támogatásról szóló 690/2001 rendelet 5. cikke (5)sének

33 — Lásd a C-17/74. sz., Transocean Marine Paint-ügyben 1974. október 21-én hozott ítélet (EBHT 1974., 1063. o.) 21. pontját, a 32. lábjegyzetben hivatkozott Kali und Salz ügyben 1998. március 31-én hozott ítélet 256. pontját, a C-29/99. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben 2002. december 10-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-11221. o.) 45. pontját.

megsemmisítése iránti kereset, amennyiben ez a rendelkezés előírta valamennyi érintett tagállam számára, hogy támogassa a rendelet alapján értékesített hús árának 30%-át³⁴. Az ügyben a Bíróság felhívta a feleket, hogy ismertessék álláspontjukat a kereset megengedhetősége tárgyában annak az elvnek a fényében, hogy a közösségi jogi aktus részleges megsemmisítése csak akkor lehetséges, ha a megsemmisíteni kért elemek a jogi aktus egyéb elemeitől elválaszthatók. A Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a megtámadott rendelkezés elválasztható a rendelet egyéb elemeitől, „mert e rendelkezés megsemmisítése nem módosítaná a rendelet lényeges tartalmát”³⁵. Úgy érvelt, hogy mivel a rendelet lényege a BSE-válság kezelésére létrehozott, a marhahúsról szóló különleges értékesítési rendszer, ezért egy olyan rendelkezés megsemmisítése, amely előírja valamennyi érintett tagállam számára, hogy támogassa az értékesített hús árának 30%-át, „a rendelet lényeges tartalmát teljesen érintetlenül hagyná, mivel a Közösség és az érintett tagállamok között csupán pénzügyi kártérítésre jogosítana fel”³⁶. A Bizottság érvét elutasítva, mely szerint a megtámadott rendelkezés nélkül valószínűleg nem fogadta volna el a rendelet egyéb rendelkezéseit jelenlegi formájukban — és különösen azt a rendelkezést, miszerint a rendeletnek megfelelően értékesített termékekből származó bevételnek az érintett tagállamokat kellene megilletnie³⁷ —, a Bíróság megállapította, hogy „a kérdés, hogy módosítja-e a részleges megsemmisítés a megtámadott jogi aktus lényeges tartalmát, objektív szempontnak, nem pedig a vitás jogi aktust elfogadó

hatóság politikai akaratával összefüggő szubjektív szempontnak minősül”³⁸.

62. Fennelly főtanácsnok a Németország kontra Parlament és Tanács („dohányreklám”) ügyben foglalkozott a kérdéssel³⁹. Az ügy tárgya a 98/43/EK irányelv megsemmisítése iránti kereset volt, amelynek célja megtiltani a dohánytermékek reklámozásának és szponzorálásának minden formáját. Miután arra a következtetésre jutott, hogy a közösségi jogalkotónak nem volt hatásköre a felhívott jogalapon az irányelv elfogadására, amennyiben az a kizárólag a dohánytermékek reklámozására szakosodott médiában történő reklámozásra vonatkozott, ám lett volna hatásköre így eljárni más, független tartalommal bíró médiák esetében, és ahol egy különálló szolgáltatási vagy kereskedelmi elem is megjelenik (pl. újságok és rádiós műsorszolgáltatás), Fennelly főtanácsnok azt vizsgálta, hogy a Bíróság megsemmisítheti-e az irányelvet részlegesen. Hivatkozva a Bíróságnak a Munkaidő ügyben és a versenyfelügyeleti eljárásokban hozott bizottsági határozatok részleges megsemmisítése iránti

34 — A C-239/01. sz. ügyben 2003. szeptember 30-án hozott ítélet (EBHT 2003., I-10333. o.).

35 — Ugyanott, 34. pont.

36 — Ugyanott, 35. pont.

37 — A jogvita tárgyát képező rendelet 10. cikke.

38 — A fenti 34. lábjegyzetben hivatkozott 2003. szeptember 30-i ítélet 37. pontja.

39 — A C-376/98. sz., Németország kontra Európai Parlament és az Európai Unió Tanácsa ügyben 2000. október 5-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-8419. o.).

keresetek tárgyában hozott ítéleteire⁴⁰, rámutatott, hogy

hozzáfogna a fa kivágásához, egyúttal néhány ágat megpróbálna meghagyni [...]”⁴².

„A Bíróság nem határozott meg általános iránymutatást a jogalkotási intézkedések érvényes és érvénytelen részeinek elválaszthatósága kérdésében. Azonban úgy tűnik számomra, hogy a részleges megsemmisítés útját választotta abban az esetben, ha két feltétel teljesült: először, ha a rendelkezés különálló, és így mint olyan elválasztható a fennmaradó szöveg módosítása nélkül; és másodsor, ha a rendelkezés megsemmisítése nem érinti azon jogalkotási rendszer egészének egységét, amelynek részét képezi”⁴¹.

63. A főtanácsnok arra a következtetésre jutott, hogy a részleges megsemmisítésről azon az alapon nem lehet szó, hogy — mivel az irányelv nem tett különbséget a kizárólag dohányreklámokra szakosodott és a független, szolgáltatóorientált média között — ha a Bíróság beillesztené ezt a különbségtételt, az az irányelv bírói jogalkotás útján történő átírásához vezetne. Rámutatott különösen arra, hogy „a megtartott részek a tilalom tárgyának csak egy részét alkotnák, amelyet a közösségi jogalkotó egyértelműen általánosan fogalmazott meg. A Bíróság ugyan

64. A Bizottság kontra Tanács ügy az utolsó fontos ügy, amelyben a Bizottság kérte az Európai Atomenergia-közösségnek a nukleáris biztonságról szóló egyezményhez való csatlakozása jóváhagyásáról szóló tanácsi határozat részleges megsemmisítését⁴³. A Bizottság különösen a határozathoz csatolt, EAK nyilatkozat utolsó bekezdésének megsemmisítését kérte, amelyben meghatározták a Közösség hatáskörének terjedelmét az egyezmény vonatkozásában, úgy, hogy abból a Közösség hatáskörének bizonyos területeit kihagyták. A Tanács elkülöníthetlenségen alapuló elfogadhatatlanságra vonatkozó érvét elutasítva a Bíróság kifejtette, hogy a kért részleges megsemmisítés „nem módosítaná a megtámadott határozat lényeges tartalmát”, mivel „semmi esetre sem lenne hatással a rendelkezések jogi hatályára, amelyre vonatkozóan a Tanács már kifejtette véleményét” (nyilvánvalóan: a közösségi hatáskörnél)⁴⁴. Jacobs főtanácsnok ebben az ügyben tett indítványában összehasonlította a szóban forgó tényállást a versenyjog területén a nem jogalkotói határozatok részleges megsemmisítése iránt benyújtott keresetekkel, mint például a Transocean Marine Paint

40 — Különösen a 56/64. sz. és 58/64. sz. Consten és Grundig egyesített ügyekben 1966. július 13-án hozott ítélet (ÉBHT 1966., 429. o.) és a fenti 33. lábjegyzetben hivatkozott 17/74. sz. Transocean Marine Paint-ügyben 1974. október 21-én hozott ítélet.

41 — A 122. pont.

42 — A 128. pont.

43 — A fenti 33. lábjegyzetben hivatkozott Bizottság kontra Tanács ügyben 2002. december 10-én hozott ítélet.

44 — A 46. pont.

ügyben és a Kali és Salz ügyekben⁴⁵, ahol a határozatok megtámadott feltételeinek megsemmisítése „magát a határozat jellegét érinthette volna”⁴⁶.

65. A fenti ítélezési gyakorlat nézetem szerint azt bizonyítja, hogy egy jogi aktus részleges megsemmisítése iránti kereset akkor nem engedhető meg, ha a megtámadott rendelkezés megsemmisítése a szóban forgó alapvető jogi célok tekintetében a lényegétől fosztaná meg a szabályozást. Ez még akkor is így van, ha a megtámadott rendelkezés pusztán formális logikai szempontból a szabályozás többi részéhez képest különállónak számít (például a megtámadott rendelkezés és a jogi aktus többi része közötti kifejezett kereszthivatkozások hiánya esetén). Az ettől eltérő álláspont aláásná a közösségi jogalkotó objektív célját és a pusztán kiegészítőnek szánt rendelkezések független fenntartásához vezetne. Függetlenségük esetén nincs kizárva, hogy az ilyen kiegészítő jellegű szabályok némely esetben sérthetnék az eredeti jogalkotási célt.

66. Ezt az elvet a jelen ügyre alkalmazva, többek között a 2003/15 irányelv preambulumából kiténik, hogy átfogó céljainak egyike a kozmetikai termékekkel kapcsolatos állatkísérletek beszüntetése. Így például a (4) preambulumbekzdés szövege a követ-

kező: „arra kell törekedni, hogy a kozmetikai termékek vizsgálatával kapcsolatos állatkísérleteket beszüntessék, és hogy az ilyen kísérletek tilalma a tagállamok területén hatályba lépjen”. A preambulum (1)–(11) bekezdése vonatkozik erre a célra.

67. Amint azt a francia kormány kifejezetten elismeri, ha helyt adnának a részleges megsemmisítés iránti keresetének, akkor a 76/768 irányelv 4. cikke (1) bekezdése i. pontjának hatályon kívül helyezésével⁴⁷ feltétel nélkül engedélyeznék az állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek forgalomba hozatalát a Közösségben.

68. Ebből az következik, hogy ez az eredmény tulajdonképpen a közösségi jogalkotó céljával és az irányelv lényegével ellenkező lenne. Világos, hogy az 1. cikk 1. pontjának célja pusztán mellékes volt a megtámadott rendelkezéshez képest: a 76/768 irányelvbe a megtámadott rendelkezés által beillesztett 4a. cikk célja valójában az volt, hogy felváltsa a 76/768 irányelv 4. cikke (1) bekezdésének i. pontját. A részleges megsemmisítés hatása éppen a nyilvánvaló szándék ellenkezője lenne.

45 — Lásd a fenti 33. lábjegyzetet.

46 — A 75. pont.

47 — Ez úgy rendelkezik, hogy a tagállamok 2002. június 30-tól tiltsák be az állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek forgalomba hozatalát (lásd a fenti 3. pontot).

69. Megjegyzem továbbá, hogy a jogalkotó a 2003/15 irányelv egyéb rendelkezéseit, különösen az 1. cikk 7. pontját is az 1. cikk 2. pontja fényében alkotta meg.

70. Ezen okokból következően állásponton az, hogy a 2003/15 irányelv 1. cikkének 2. pontja nem választható el az irányelv többi részétől, különösen nem az 1. cikk 1. pontjától, és hogy a jelen keresetet elfogadhatatlannak kellene nyilvánítani. Ugyanakkor arra az esetre, ha a Bíróság ellenkező következtetésre jutna, most rátérek a feleknek az ügy érdemére vonatkozó érvei megalapozottságának vizsgálatára.

Az ügy érdeméről

A — A jogbiztonság

71. A francia kormány úgy érvel, hogy a megtámadott rendelkezést meg kell semmisíteni, mert az nem elég egyértelmű és pontos. Arra hivatkozik, hogy az új 4a. cikket többféleképpen lehet értelmezni, ugyanis azt a tagállamok különböző módon ültethetik át, és ez a vállalatok számára jogbizonytalanságot teremthet.

72. Mindenekelőtt megjegyzem, hogy a felek ugyan hivatkoznak beadványukban a „jogbiztonság elvére”, azonban ez a kifejezés zavaró lehet, tekintettel arra, hogy gyakran használják különböző, ugyanakkor egymáshoz kapcsolódó jogi fogalmakra. Ezek: a közösségi szabályozás visszaható hatályának tilalma; a bizalomvédelem elve, azaz egy jogi aktuson vagy egy közösségi intézmény képviseletén alapuló jogos elvárásként; és a közösségi normák kötelező ereje tiszteletben tartásának fogalma⁴⁸. Jelen ügyben a francia kormány a megtámadott rendelkezés szövege és hatása egyértelműségének állítólagos hiányára korlátozza érveit, és nem terjeszti ki azokat a fent felsorolt fogalmak egyikére sem.

73. Mielőtt megvizsgálnánk ezeknek az érveknek a lényeges tartalmát, álláspontom szerint fontos azon körülmények alapos vizsgálata, amelyek az irányelv nem egyértelmű vagy homályos szövegéből kifolyólag önmagukban annak megsemmisítéséhez vezethetnek.

74. E tekintetben előljáróban le kell szögezni, hogy véleményem szerint kifejezetten nehéz lenne olyan általános hatályú közösségi jogi aktust találni, amelynek csak egyetlen egyértelmű értelmezése lehet. Valamenny-

48 — A közösségi jogban a jogbiztonság különböző jelentéseihez lásd J. P. Puissechet és H. Légal „Le principe de sécurité juridique dans la jurisprudence de la Cour de justice des Communautés européennes”, Les Cahiers du Conseil Constitutionnel (2001/11. sz., 98. o.).

nyi ilyen — és különösen a közösségi jogrendszer legmagasabb szintjén keletkezett — jogi aktus jellegéből adódik, hogy nem minden, abban használt kifejezés határozható vagy határozandó meg a jogi aktusban taxatívén és véglegesen. Ilyen kimerítő meghatározást adni a legtöbb esetben egyszerűen nem lenne célravezető, sőt sok esetben lehetetlen, és nem helyénvaló lenne. Ez nemcsak abból következik, hogy nehéz előre minden olyan lehetséges helyzetre előírást adni, amire az irányelv alkalmazandó, hanem általánosságban a jog nyelvi határozatlanságából⁴⁹.

található, a szabad mozgáshoz való jog alóli kivételek: a közrend, a közbiztonság és a közegészség⁵⁰.

75. Így a közösségi és tulajdonképpen a tagállami jogrendszerek is bővelkednek olyan jogi fogalmakban, amelyek részleteit és alkalmazását szándékosan az igazságszolgáltatásra vagy az igazgatásra hagyják. Nyilvánvaló példák a másodlagos közösségi jogban a 76/207 irányelv 2. cikkében előírt egyenlő bánásmód elve alóli kivételek, az 1612/68 rendelet 7. cikkének (2) bekezdésében meghatározott „szociális kedvezmény” fogalma, és a korábban a 64/211 irányelvben — amelyet felváltott a 2004/38 irányelv — meg-

76. Ebből következik, hogy ha egy bírósági eljárás során olyan helyzet merül fel, amelyre a vonatkozó jog nem kifejezetten alkalmazható, a bíróságok feladata, hogy értelmezzék és alkalmazzák a szabályozást az ügyben. A közösségi jogban például az EK 220. cikk szövegében tükröződik az az elv, hogy a jogértelmezés és a jogalkalmazás a Bíróság legfontosabb feladatai közé tartozik. Ezen feladatoknak a végrehajtása során a Bíróságnak nem szabad elfelejtkeznie arról, hogy a közösségi normák hatásának egyértelműnek és kiszámíthatónak kell lennie az azok hatálya alá tartozó jogalanyok számára⁵¹. Ez a tényező sok olyan ügyben meghatározó

50 — A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról szóló, 1976. február 9-i 76/207/EGK tanácsi irányelv (HL 1976. L 39., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 187. o.); a munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68 tanácsi irányelv (HL 1968. L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.); az Unió polgárainak és családtagjaiknak a tagállamok területén történő szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogáról, valamint a 1612/68/EGK rendelet módosításáról, továbbá a 64/221/EGK, a 68/360/EGK, a 72/194/EGK, a 73/148/EGK, a 75/34/EGK, a 75/35/EGK, a 90/364/EGK, a 90/365/EGK és a 93/96/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2004. április 29-i 2004/38/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2004. L 158., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 5. kötet, 46. o.).

51 — Lásd például a C-325/85. sz. írórszág kontra Bizottság ügyben 1987. december 15-én hozott ítéletet (EBHT 1987., 5041. o.) és a T-115/94. sz. Opel Austria-ügyben 1997. január 22-én hozott ítéletet (EBHT 1997., II-39. o.) 124. pontját és az abban hivatkozott további ügyeket.

49 — Az az a lehetséges jogi értelmezések nagy száma magából a nyelv határozatlanságából következik. Lásd pl. Ronald Dworkin: *Law's Empire*, Fontana Press, London, 1986.

volt, amelyekben a Bíróság a közösségi jogot értelmezte vagy alkalmazta⁵².

77. Míg ez az észrevétel minden általános hatályú közösségi jogi aktusra vonatkozik, különösen releváns az irányelvek esetében. E tekintetben különösen fontosnak találok Jacobs főtanácsnok érvelését a Hollandia kontra Parlament és Tanács ügyben⁵³. Elutasítva a holland kormány azon érvét, mely szerint a biotechnológiai találmányok jogi oltalmáról szóló 98/44 irányelvet meg kell semmisíteni a jogbiztonság elvének sérelme miatt, Jacobs főtanácsnok rámutatott, hogy az EK 249. cikk előírja, hogy az irányelv az elérendő célokat illetően minden címzett tagállamra kötelező, azonban a forma és az eszközök megválasztását a nemzeti hatóságokra hagyja. Így folytatta

„Az irányelvek jellegükből adódóan arra irányulnak, hogy a hatályuk alá tartozó

ügyeket nem teljes mértékben és minden részletre kiterjedően szabályozzák. Ugyanakkor ez természetesen nem azt jelenti, hogy a pontatlan megfogalmazás helyénvaló, ám a pusztá tény, hogy valamely irányelv a tagállamoknak bizonyos mérlegelést enged, még nem indokolja annak megsemmisítését. Még ha az irányelv valamely rendelkezése különbözőképpen értelmezhető is, ahogy azt Hollandia állítja a jelen ügyben, nem vélem úgy, hogy az önmagában indokolja annak megsemmisítését. A közelmúltbeli ítéletekben, amelyekben a Bíróság kimondta, hogy a tagállam valamely irányelv pontatlanul megfogalmazott rendelkezésének helytelen végrehajtásával e rendelkezésnek olyan értelmezést tulajdonított, amelyre értelemszerűen következtetni lehetett, semmi nem utalt arra, hogy az irányelvet (vagy akár a rendelkezést) semmisnek kell tekinteni pusztán azért, mert pontatlan volt, és azt többféleképpen lehetett értelmezni.

Ugyanígy a Bíróság megfogalmazva azt az elvet, hogy csak az irányelvek egyértelmű és félreérthetetlen rendelkezéseinek lehet közvetlen hatálya, tudomásom szerint nem utalt arra, hogy minden nem elég pontos és feltétlen rendelkezés semmis lenne”⁵⁴.

78. Egyetértek ezzel az érveléssel. Ugyan — amint azt már megjegyeztem, és a francia

52 — Lásd például a Bíróság ítélezési gyakorlatát, amelyben a jogbiztonság elvét olyan tényezőknek tekintették, amely egy bizonyos eredmény vagy értelmezés mellett szól, pl. a 169/80. sz., Administration des douanes kontra Société anonyme Grandrand Frères ügyben 1981. július 9-én hozott ítélet (EBHT 1981., 1931. o.) (a jogbiztonság megköveteli azt, hogy a kérdéses termékek a közösvámterifa-alszám alá tartozzanak); a fenti 50. lábjegyzetben hivatkozott C-325/85. sz., Írország kontra Bizottság ügyben 1987. december 15-én hozott ítélet (a jogbiztonság megköveteli, hogy az írországi halállományokra vonatkozó kvótákra tett egyoldalú bizottsági javaslatot ne lehessen közösségi szabálynak tekinteni); a C-257/86. sz., Bizottság kontra Olaszország ügyben 1988. június 21-én hozott ítélet (EBHT 1988., 3249. o.) (az olasz szabályok jogilag bizonytalan jellege oda vezetett, hogy azokat a közösségi jogba ütköző módon alkalmazták); a C-325/91. sz., Francia Köztársaság kontra Bizottság ügyben 1993. június 16-án hozott ítélet (EBHT 1993., I-3283. o.) (a jogbiztonság megköveteli, hogy a közösségi jog minden egyes rendelkezése kötelező erejének jogalapja legyen).

53 — A C-377/98. sz., Hollandia kontra Európai Parlament és Európai Unió Tanácsa ügyben 2001. október 9-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-7079. o.).

54 — A 87. és 88. pont. A keresetet végül elutasították.

kormány előadta — az igaz, hogy a közösségi normák hatásának egyértelműnek és kiszámíthatónak kell lennie az azok hatálya alá tartozó jogalanyok számára, ez azonban nem vezet és nem vezethet arra a következtetésre, hogy minden olyan szabályt, amelyet többféleképpen lehet értelmezni, meg kell semmisíteni. A fent leírt okokból következően az egyértelműség hiánya álláspontom szerint a közösségi szabályozás vagy annak egy részének megsemmisítésére csak azokban a kirívó esetekben ad okot, amikor a szabályozás belső szerkezete egyértelműen következtetlenséget mutat, vagy a szóban forgó rendelkezésnek nem lehet logikus értelmet adni⁵⁵.

79. A fenti megfontolásokat a jelen ügyre alkalmazva, a francia kormány jogbizonytalanságra vonatkozó érvei azon fogalom körül csoportosulnak, hogy csak „az irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében” elvégzett állatkísérletek tartoznak a tilalom alá. Ez a kifejezés megjelenik az irányelvben meghatározott tilalom mind a négy fajtájánál.

55 — Ilyen ügyre kivételes példa az Opel Austria-ügy, amelyben a felperes bizonyos, általa előállított sebességváltókra 4,9%-os importvámot bevezető, 1993. decemberi tanácsi rendelet megsemmisítését kérte, különösen azon az alapon, hogy az ellentétes az 1994. január 1-jén hatályba lépett EGT-megállapodással, amely előírta a behozatali vám és az azzal azonos hatású dlj tilalmát. Az Elsőfokú Bíróság kimondta, hogy a megtámadott rendelet elfogadásával „a Tanács tudatosan teremtett olyan helyzetet, amelyben 1994 januárjától két egymásnak ellentmondó jogszabály létezett [...]”. Következésképpen a megtámadott rendelet nem tekinthető biztos közösségi jognak, és alkalmazása nem tekinthető a jogalanyok számára kiszámíthatónak”. A rendeletet megsemmisítették. A fenti 51. lábjegyzetben hivatkozott Opel Austria-ügyben 1997. január 22-én hozott ítélet 125. pontja.

80. Ezek az érvek engem nem győznek meg. Nézetem szerint az irányelv teljesíti a jogi egyértelműség és kiszámíthatóság fenti észrevételeimben leírt követelményeit, az alábbi okok miatt.

81. Amint azt a Tanács megjegyezte, „az irányelv követelményeinek való megfelelés érdekében” kitélt a 76/768 irányelv fő célkitűzésével — amely a 4a. cikkre kifejezetten vonatkozik —, azaz a közegészség védelmével összefüggésben kell értelmezni. Amint már említésre került, ez az elv az irányelv 2. cikkében fejeződik ki: „A Közösségben forgalomba hozott kozmetikai termékek szokásos körülmények között történő használatuk során nem lehetnek ártalmasak az emberi egészségre”.

82. Számomra világos, hogy a jogvita tárgyát képező kitétel így fejezi ki a jogalkotó azon szándékát, hogy az állatkísérleteknek, amelyekre a tilalmak alkalmazandók, a 76/768 irányelvben, a kozmetikai termékekkel kapcsolatosan előírt közegészségügyi követelményeket kell elérniük. Ésszerűnek tűnik továbbá számomra azt feltételezni, hogy a kozmetikai termékekre vonatkozó ágazatban gyakorlatilag minden állatkísérletet e célból végeznek, és ezt a francia kormány nem tagadta. E tekintetben meg kell említeni, hogy ez a kitétel először a 76/768 irányelv 4. cikkében fordult elő a 93/35 irányelv módosításának következtében. Annak elle-

nére, hogy amint már említésre került, a rendelkezés hatálybalépését elhalasztották, ezen időszak során a francia kormány nem kifogásolta a kitétel megfogalmazását és nem állította az egyértelműség hiányát sem.

83. A fentiek fényében a francia kormány által felvetett állítólagos bizonytalanságok mindegyike illuzórikusnak tűnik.

84. Először is egyértelműnek tűnik az, hogy az állatkísérletek tilalma egyaránt vonatkozik azokra a kísérletekre, amelyeket az egyéb jogszabályoknak való megfelelés érdekében végeznek el, mert az ilyen kísérleteknek alávetett anyagok nem használhatók fel kozmetikai termékként vagy kozmetikai termékekben. Ez az értelmezés szükségesnek tűnik az irányelv hatékony érvényesüléséhez, és megfelel az elfogadásához vezető előkészítő dokumentumokban kifejezett szándéknak⁵⁶.

56 — Lásd például a fenti 6. lábjegyzetben hivatkozott bizottsági irányelvjavaslat (2.4.) pontját, amely úgy rendelkezik, hogy „[a] fogyasztónak nyújtott információk javítása érdekében ez a javaslat előírja azt a lehetőséget is, hogy a gyártó vagy a kozmetikai termék közösségi piacon történő forgalomba hozataláért felelős személy azt állíthassa, hogy a termékkel kapcsolatosan nem végeztek (közvetlenül vagy közvetve) állatkísérleteket. Ugyanakkor az ilyen nyilatkozattal való visszaélés elkerülésének érdekében a Bizottság a tagállamokkal együttműködve iránymutatást fog adni az ilyen nyilatkozatok használatára vonatkozóan. Ezen iránymutatásoknak olyan egyedi rendelkezéseket kell tartalmazniuk, amelyek megkövetelik, hogy késztermékkel és az összetevőkkel kapcsolatosan soha nem végeztek állatkísérleteket, beleértve a jelen irányelv hatályán kívül eső célok érdekében végzett állatkísérleteket is”.

85. Másodsorban a megtámadott rendelkezés — álláspontom szerint — a kozmetikai termékekkel vagy összetevőkkel kapcsolatos állatkísérleteknek a tagállamok területén történő végzésére attól függetlenül alkalmazandó, hogy a kísérletek az exportra szánt termékekkel kapcsolatosak-e. A 2003/15 irányelv 1. cikkének 7. pontja is ezt az értelmezést támasztja alá⁵⁷.

86. Harmadsorban ugyancsak ebből a megfogalmazásból következik az is, hogy az állatkísérleteknek alávetett kozmetikai termékek és összetevők a Közösségen kívül forgalomba hozatali tilalom alá esnek. Ilyen kísérleteket jellegükből fakadóan azért végeznek el, hogy megfeleljenek a közegészségügyi követelményeknek, és így a tilalom alá tartoznak⁵⁸.

87. Ezért nézetem szerint a megtámadott rendelkezés a kozmetikai termékeket gyártó

57 — E cikk előírja, hogy a gyártó vagy annak megbízottja, vagy az a személy, akinek megrendelésére a kozmetikai terméket gyártották, vagy az, aki importált kozmetikai termékek a közösségi forgalomba hozataláért felelős, ellenőrzési célokból az érintett tagállam illetékes hatósága számára hozzáférhetővé teszi „a termék vagy összetevői kifejlesztésével vagy biztonságosságának értékelésére vonatkozó, a gyártó, meghatalmazottai vagy szállítói által végzett állatkísérletekre vonatkozó adatok[ot], beleértve a harmadik államok jogszabályi követelményeinek betartása céljából végzett bármilyen állatkísérletet”.

58 — Lásd szintén a fenti 6. lábjegyzetben hivatkozott bizottsági irányelvjavaslat 1.2.3. pontját: „A 76/768 irányelv jelenlegi 4. cikke (1) bekezdésének i. pontja előírja, hogy a tagállamok kötelesek megtiltani a 2000. június 30-a után állatokon kikísérletezett összetevőket tartalmazó kozmetikai termékek forgalomba hozatalát függetlenül attól, hogy a termékeket az Európai Unióban gyártották, vagy harmadik országból importálták”.

vállalatok számára a jogbiztonság nem elfogadhatatlan szintjét biztosítja. Hozzáátéve, hogy értelmezési kérdések felmerülése esetén a vállalatok nemzeti bíróságaikhoz fordulhatnak, amelyek az EK 234. cikk alapján azokat a Bíróság elé terjeszthetik.

B — Az arányosság

88. Az arányosság elve — mint az közismert — megköveteli, hogy a közösségi rendelkezés által létrehozott eszközök alkalmasak legyenek az elérni kívánt cél megvalósítására, és ne menjenek túl azon, ami annak eléréséhez szükséges⁵⁹. Azaz több megfelelő intézkedés közül a kevésbé korlátozót kell választani⁶⁰.

89. Több előzetes megjegyzést kívánok tenni a Bíróság által a jelen ügyszorhoz hasonló

helyzetekben alkalmazandó felülvizsgálati szempontokra vonatkozóan.

90. Állandó ítélkezési gyakorlat, hogy az összetett politikai választások területein, ahol a közösségi jogalkotónak széles mérlegelési jogköre van, a jogi aktusok érdemi bírósági felülvizsgálata korlátozott. Ilyen esetekben csak akkor kell megsemmisíteni a jogi aktust, ha az nyilvánvalóan túllépte a jogalkotó hatáskörét⁶¹. Így a szájon át fogyasztott dohány közösségi tilalma esetében a Bíróság kimondta, hogy

„Az előző pontban említett feltételek bírósági ellenőrzésével kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a közösségi jogalkotó a jelen esethez hasonló területen széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik, ez pedig olyan politikai, gazdasági és szociális tényezők közötti választást követel meg, melyen belül összetett értékelést kell elvégezni. Csupán az e területen meghozott intézkedésnek a hatáskörrel rendelkező intézmények által elérni kívánt céllal kapcsolatos nyilvánvalóan alkalmatlan jellege lehet kihatással az ilyen intézkedés jogszerűségére”⁶².

59 — A C-434/02. sz. Arnold André-ügyben 2004. december 14-én hozott ítélet (EBHT 2004., I-11825. o.) 45. pontja; a C-491/01. sz. BAT-ügyben 2002. december 10-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-11453. o.) 122. pontja. Lásd szintén, különösen, a 137/85. sz. Maizena-ügyben 1987. november 18-án hozott ítélet (EBHT 1987., 4587. o.) 15. pontját; a C-339/92. sz. ADM Ölműhelen ügyben 1993. december 7-én hozott ítélet (EBHT 1993., I-6473. o.) 15. pontját, és a C-210/00. sz. Káserei Champignon Hofmeister-ügyben 2002. július 11-én hozott ítélet (EBHT 2002., I-6453. o.) 59. pontját.

60 — A C-331/88. sz. Fedesa-ügyben 1990. november 13-án hozott ítélet (EBHT 1990., 4023. o.) 13. pontja. Lásd Ruiz-Jarabo Colomer főtanácsnok 2004. december 16-i indítványát, a C-110/03. sz., Belgium kontra Bizottság ügyben 2005. április 14-én hozott ítélet 71. pontját; a C-15/00. sz., Bizottság kontra EBI ügyben 2003. július 10-én hozott ítéletet (EBHT 2003., I-7281. o.); a fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott C-491/01. sz. BAT-ügyben hozott ítéletet; a fenti 58. lábjegyzetben hivatkozott 137/85. sz. Maizena-ügyben 1987. november 18-án hozott ítéletet; a 122/78. sz. Buitoni-ügyben 1979. február 20-án hozott ítélet (EBHT 1979., 677. o.) 1. pontját.

61 — Lásd az 59. lábjegyzetben hivatkozott, a BAT-ügyben benyújtott indítványom 225. pontját.

62 — A fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott C-434/02. sz. Arnold André-ügyben hozott ítélet 46. pontja; a fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott C-491/01. sz. BAT-ügyben hozott ítélet 123. pontja. Lásd e tekintetben a C-84/94. sz., Egyesült Királyság kontra Tanács ügyben 1996. november 12-én hozott ítélet (EBHT 1996., I-5755. o.) 58. pontját; a C-233/94. sz., Németország kontra Parlament és Tanács ügyben 1997. május 13-án hozott ítélet (EBHT 1997., I-2405. o.) 55. és 56. pontját és a C-157/96. sz., National Farmers' Union és társai ügyben 1998. május 5-én hozott ítélet (EBHT 1998., I-2211. o.) 61. pontját; a fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott C-331/88. sz. Fedesa-ügyben hozott ítélet 14. pontját.

91. Nyilvánvaló, hogy az ilyen jogi aktusok érdemi bírósági felülvizsgálatának korlátozott jellege elsősorban az intézményi egyensúly alapelvéből és a hatalmi ágak szétválasztásából következik. Ezen egyensúly lényege, hogy a Bíróságnak tiszteletben kell tartania a Szerződésben a közösségi jogalkotóra ráruházott „politikai felelősséget”⁶³, és tartózkodnia kell attól, hogy e felelősséget ítéletével ilyen politikai ügyekben gyakorolja⁶⁴ 2002., I-11453. o.

92. Álláspontom szerint mind az intézményi egyensúly ezen elvéből, mind magából a demokrácia elvéből következik, hogy a Bíróságnak különösen óvatosnak kell lennie a Tanács és Parlament által együttdöntési eljárás során együttesen elfogadott jogi aktus jogszerűségének felülvizsgálata során. A Bíróság nem dönthet elhamarkodottan a közösségi polgárokat képviselő, közvetlenül és demokratikusan választott testület jogalkotói politikai döntéseinek érdemi alapon történő megsemmisítéséről. Hozzátenném, hogy ez a demokratikus elvek legteljesebb tiszteletben tartására való törekvés a Bíróság ítélezési gyakorlatának ismertetőjegye volt számos alkalommal⁶⁵.

93. A fenti megfontolásokat a jelen ügyre alkalmazva egyértelmű, hogy a kozmetikai termékekkel és összetevőkkel kapcsolatos állatkísérletek tilalma meglehetősen érzékeny politikai döntés volt, amely feltételezte a tervezett rendszer előnyeinek és hátrányainak a Bizottság, a Tanács és a Parlament általi óvatos és széles körű elemzését. Amint az fent ismertetésre került, egy hosszadalmas és bonyolult együttdöntési eljárást követően — beleértve a többszöri „háromoldalú” üléseket a Bizottsággal, és az érdekelt harmadik felekkel folytatott számos konzultációt — megállapodás született az irányelvről⁶⁶. Végső megállapodás csak az egyeztető bizottság összehívásával született.

94. Említésre méltó, hogy — a fentieknek megfelelően — a jogalkotási eljárás során a Parlament erős nyomást gyakorolt a kozmetikai termékekkel kapcsolatos állatkísérletek tilalmának bevezetési határidejére vonatkozóan⁶⁷. A Parlament úgy írja le az irányelvet, hogy az „egy csaknem tízéves jogalkotási eljárás gyümölcse, és kiemelkedően fontos és erős politikai érzékenységgel bíró jogi aktus”⁶⁸.

63 — Lásd például a fenti 60. lábjegyzetben hivatkozott C-331/88. sz. Fedesa-ügyben 1990. november 13-án hozott ítélet 14. pontját; a C-280/93. sz., Németország kontra Tanács ügyben 1994. október 5-én hozott ítélet (EBHT 1994., I-4973. o.) 89. pontját.

64 — Ezt megkülönböztethetjük a Bizottság által hozott igazgatási határozatok korlátozott bírói felülvizsgálatának alapjául szolgáló érveléstől, azaz a jogi aktus elfogadásához vezető elemzés összetett gazdasági és technikai jellegétől.

65 — Lásd például a 294/83. sz., Parti Ecologiste „Les Verts” kontra Parlament ügyben 1986. április 23-án hozott ítéletet (EBHT 1983., 1339. o.); a C-70/88. sz., Európai Parlament kontra Tanács („Csernobil”) ügyben 1991. október 4-én hozott ítéletet (EBHT 1991., I-4529. o.).

66 — Így a Parlament arra hivatkozik, hogy a nyolc „háromoldalú” ülés megtartására a COREPER, a Parlament és a Bizottság képviselői között a kompromisszum elérése érdekében került sor: lásd a fenti 10. pontot.

67 — Lásd szintén a fenti 8. lábjegyzetben hivatkozott, az irányelv módosításának második olvasatáról szóló parlamenti javaslat szövegének 12. pontját: „A közvélemény követeli, hogy a kozmetikai termékekkel kapcsolatos állatkísérleteket tiltsák be.”

68 — Az Európai Parlament 2004. február 20-i, a Bírósághoz intézett levelében megerősítette, hogy szeretné, ha a szóbeli szakaszban meghallgatnák.

95. Ezért elvben a megtámadott rendelkezés érdemi jogszerűségének bírósági felülvizsgálata, és ebben az esetben az arányosság elvének való megfelelése, különösen korlátozandó.

96. A felülvizsgálat végrehajtása érdekében először a megtámadott rendelkezés célját kell meghatározni. Ezt a 2003/15 irányelv preambuluma kifejezetten meghatározza, amely szerint „Az állatvédelem lehető legmagasabb szintjének elérése érdekében határidőt kell kitűzni a végleges tilalom bevezetésére”⁶⁹. Így a Bizottság az irányelvre vonatkozó javaslatban megállapította, hogy

„A kísérletek során az állatokat érő fájdalom és a kísérletek számának csökkentése, valamint az állatok szenvedésének — lehetőség szerinti és mihamarabbi — megszüntetése a jogvitában érdekelt felek közös célja. Ez a cél megfelel az élet tiszteletben tartására vonatkozó, a közvélemény által támogatott morális követelményeknek és az Európai Parlament által kinyilvánított szándéknak. Ezt a célt a kísérleti és egyéb tudományos célokra felhasznált állatok védelméről szóló 86/609 irányelv is tartalmazza”.

97. Nem kétséges, hogy ez a közösségi szabályozás érvényes célja. Ezt erősíti meg az EK-Szerződéshez csatolt, az állatok védelméről és kíméletéről szóló jegyzőkönyv⁷⁰. Ellentétben a francia kormány érvével, nem látom úgy, hogy a Bíróság Jippes-ügyben hozott ítélete az ellenkező következtetésre vezet⁷¹. Abban az esetben, éppen ellenkezőleg, az a kérdés, hogy a közösségi jogalkotó teljes mértékben figyelembe vette-e az állatjólét követelményeit, fontos szerepet játszott a Bíróság arra vonatkozó értékelése során, hogy a szóban forgó közösségi politika arányos volt-e⁷².

98. Az arányosság felülvizsgálatának második szintje megköveteli annak vizsgálatát, hogy a megtámadott rendelkezés megfelelő eszköz-e a kívánt cél eléréséhez. Ebben az esetben nehéz azt vitatni, hogy a kozmetikai termékekkel és összetevőkkel kapcsolatos Közösségen belüli állatkísérletek határozott tilalmának intézménye az állatok jólléte előmozdításának minősül, és azt a francia kormány sem próbálja meg.

99. Az arányosság felülvizsgálatának harmadik szintje annak mérlegelése, hogy a megtámadott rendelkezés túlmegy-e a céljának

70 — Lásd a fenti 22. pontot.

71 — A C-189/01. sz. Jippes-ügyben 2001. július 12-én hozott ítélet (EBHT 2001., I-5689. o.).

72 — A fent hivatkozott ítélet 85. pontja.

69 — Az irányelv (7) preambulubekezdése.

eléréshez szükséges mértéken. Éppen ezen a szinten válik kivételesen fontossá a bírósági felülvizsgálat korlátozott jellege.

kapcsolatos állatkísérleteket is a lehető leg hamarabb beszüntessék, úgy véli, hogy ezen cél a fogyasztók egészségének és biztonságának csorbítása nélkül követendő”⁷⁴.

100. A jogalkotási eljárás keretében készített dokumentumokból kitűnik, hogy a közösségi jogalkotó a megtámadott rendelkezés megfogalmazásával kényes egyensúly elérésére törekedett az állatok védelmének követelményei és egyéb érdekek között, ideértve a közegészséget és a nemzetközi kötelezettségek tiszteletben tartását. Az alternatívák figyelembevételét követően — a Bizottság által előterjesztett javaslatot beleértve, amely nem tartalmazott forgalomba hozatali tilalmat — a megtámadott rendelkezést, heves vitákat követően, mint a legmegfelelőbbet választották ki⁷³. Így a Tanács közös álláspontjában megállapította, hogy

101. A megtámadott rendelkezésben és az egész 2003/15 irányelvben számos példa van az ezen egyensúly elérésére való törekedésre, és a végső szöveg egy ezirányú, gondosan kidolgozott kompromisszumnak minősül.

„Míg a Tanács egyetért azzal a törekvéssel, hogy a kozmetikai termékek összetevőivel

102. A közbiztonság megőrzésére és a fogyasztók védelmére vonatkozó fő célkitűzés például a 4a. cikk (1) bekezdéséből következik, amely előírja, hogy az abban meghatározott tilalmak a 2. cikkből eredő általános közbiztonságot érintő kötelezettségek sérelme nélkül érvényesek⁷⁵. A közbiztonság fenntartására irányuló szándék a 2003/15 irányelv egészében megtalálható, ideértve a bizonyított különleges emberi egészségügyi probléma esetén a rendelkezés alóli eltérést⁷⁶; annak lehetőségét, hogy a Bizottság jogalkotási javaslatot terjeszthet

73 — Például a fenti hivatkozott 6. lábjegyzetben a Bizottság irányelvre vonatkozó javaslatában eltérő álláspontot képviselt: „[...] az Európai Uniónak el kell fogadni az állatkísérleteknek a kozmetikai összetevők vagy termékek vonatkozásában alátámasztó adatként felhasználható eredményeit. Az ilyen kísérleteket mindenesetre azért végezték el, hogy a harmadik országok jogi követelményeit teljesítsék. Ezen álláspont középpontjában a kölcsönös elismerés áll. Helytelen lenne, ha az Európai Unió megkövetelné, hogy egy alternatív módszer alapján ismételjék meg a kísérletet, mivel ez kereskedelmi akadályt képezne, és hátrányosan érinthetné az Európai Unióban nyert *in vitro* adatok ellogadhatóságának vonatkozásában megnyilvánuló kedvező fogadtatást. Ezen álláspont cáfolja azt a bírálatot is, hogy az állatkísérletekre vonatkozó új, a WTO-szabályoknak megfelelő jogi intézkedések a kozmetikai szektorban egyszerűen «exportálják» a problémát. Tulajdonképpen egy olyan kezdeményezésről van szó, amely ténylegesen arra szolgál, hogy az alternatív módszerek globális szinten jogi elismerést nyerjenek.”

74 — A fenti 7. lábjegyzetben hivatkozott 10. pont.

75 — Lásd a fenti 12. pontot.

76 — A 4a. cikk (2.4) bekezdése.

elő, amennyiben nem sikerült elegendő alternatív vizsgálatot validálni⁷⁷; az ismételt adagolással végzett toxicitással, a reprodukív toxicitással és a toxikokinetikával kapcsolatos vizsgálatokra vonatkozó különleges rendelkezést a határidő meghosszabítására⁷⁸; és a preambulum előírását, hogy a Bizottságnak a tagállamokkal együttműködve iránymutatásokat kell kidolgoznia annak biztosítása érdekében, hogy az olyan tájékoztatók mérlegelése során közös kritériumokat alkalmazzanak, amelyek szerint a kozmetikai termékek nem végeztek vizsgálatokat állatok felhasználásával, annak érdekében, hogy ne tévesszék meg a fogyasztókat⁷⁹.

ját”. Továbbá, a közösségi szinten validált vagy jóváhagyott alternatív módszereket haladéktalanul közzé kell tenni⁸⁰. Ezen rendelkezések nyilvánvaló célja a közösségi vállalkozások támogatása és az átláthatóság növelése.

103. Ugyanígy az irányelv egyértelműen hangsúlyt fektetett arra, hogy figyelembe vegye a kozmetikai vállalatok érdekeit, összefüggésben az állatok védelmével és a közbiztonság céljával. Például a módosított 76/768 irányelv 9. cikke előírja, hogy a Bizottság éves jelentést nyújt be a Parlament és a Tanács részére, amely tartalmazza a Bizottság által közösségi szinten validált alternatív módszereknek az OECD általi elfogadása, valamint a Közösségben alternatív módszerek felhasználásával végzett biztonságossági vizsgálatok eredményeinek a harmadik államok általi elismerése terén elért haladást, valamint „a kis- és középvállalkozások különleges szükségletei figyelembevételének mód-

104. Válaszul a francia kormány érvére, miszerint állítólag nem áll rendelkezésre elegendő alternatív módszer, elegendő megjegyezni, hogy minden valószínűség szerint a jogalkotó nagyon is tudatában volt az alternatív módszerek fejlettségének, és ezt teljes mértékben figyelembe vette a végső kompromisszumában⁸¹.

105. A fentiekből következik, hogy a megtámadott rendelkezés a közösségi jogalkotó

80 — A (7) preambulumbekkezdés.

81 — Lásd például a (6) preambulumbekkezdést, amely előírja, hogy a Bizottságnak iránymutatásokat kell megállapítania olyan módszerek — különösen a kis- és középvállalkozások által történő — alkalmazása megkönnyítésének érdekében, amelyek nem használnak fel állatokat a kozmetikai késztermékek biztonságosságának vizsgálatára. Lásd szintén a 2004. márciusi jelentést, amely ütemtervet hoz létre az állatkísérletek megszüntetésére a kozmetikai irányelv keretében, amelyet a Bizottság által felállított, a Bizottság szervezeti egységeinek képviselőiből, az ipar, az állatvédő és fogyasztói egyesületek érdekképviselőiből és az OECD képviselőiből álló *ad hoc* csoport készített el, és amely az internetről az alábbi címen tölthető le:
<http://pharmacos.eudra.org/F3/cosmetic/AnimalTest.htm>.

77 — A 4a. cikk (2.3) bekezdése.

78 — A 4a. cikk (2.1) bekezdése.

79 — A (11) preambulumbekkezdés.

által az érdekeltek között gondosan és megfontoltan létrehozott egyensúlynak minősül. Nézetem szerint, és különös tekintettel egy ilyen esetben a megfelelő bírósági felülvizsgálat korlátozott jellegére, mindez elegendő a francia kormány azon állításának cáfolására, amely szerint a megtámadott rendelkezést meg kell semmisíteni az arányosság elvének megsértése miatt.

C — Az elővigyázatosság elve

106. Amint azt felidéztem legutóbbi indítványomban az Arnold André-ügyben, a Bíróság az elővigyázatosság elvét a következő feltételekben foglalta össze:

„Ahol a tanulmányok eredményeinek elégtelensége, nem meggyőző adatai vagy pontatlansága miatt lehetetlen biztosan meghatározni a várható kockázat meglétét vagy mértékét, de a közegészség valós károsodásának valószínűsége fennáll, és a kockázat megvalósulhat, az elővigyázatosság elve igazolja a megszorító intézkedések meghozatalát”⁸².

82 — A fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott C-434/02. sz. ügyben hozott indítvány 100. pontja, amely a C-192/01. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben 2003. március 20-án hozott ítéletből (EBHT 2003., I-9693. o.) idéz.

107. Az elővigyázatosság elve alkalmazásának igazolásához bizonyítani kell, hogy az állítólagos kockázat több mint hipotetikus⁸³.

108. Jelen ügyben a francia kormány azért hivatkozik ezen elvre, hogy a megtámadott rendelkezést azon az alapon kifogásolja, hogy az veszélyt jelent a közegészségre, mivel nem bizonyos, hogy az előírt határidőn belül elég alternatív módszert fejlesztetnek ki.

109. Ugyanakkor, amint azt már kifejtettem, a közbiztonság teljes mértékű tiszteletben tartása mind a 2003/15 irányelv, mind a 76/768 irányelv szerves részét képezi. A 4a. cikkben előírt tilalom kifejezetten a tagállamok azon általános kötelezettségének körébe tartozik, hogy biztosítsák, hogy a Közösségben forgalomba hozott kozmetikai termékek szokásos körülmények között történő használatuk során nem lehetnek ártalmasak az emberi egészségre. Amint azt a jelen indítvány 100–102. pontjában kifejtettem, a közbiztonság célja ezért egyértelműen biztosítva van. Mivel a francia kormány nem terjesztett elő bizonyítékot arra vonatkozóan, hogy a közegészségre nézve „több mint hipotetikus” veszély áll fenn, ezért ezt az érvet el lehet utasítani.

83 — A fenti 59. lábjegyzetben hivatkozott C-434/02. sz. Arnold André-ügyben hozott indítvány 98. pontja.

D — *A hátrányos megkülönböztetés*

110. A francia kormánynak mindegyik, a hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó érve azon feltételezés érvényességén alapul, amelynek célja annak bizonyítása, hogy a megtámadott rendelkezés a jogbiztonság követelményeibe ütközik. Már fent megvizsgáltam ezeket a feltételezéseket, és arra az eredményre jutottam, hogy ezek a feltételezések a megtámadott rendelkezés helytelen olvasatán alapulnak⁸⁴. Ugyanazon okok miatt a hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó érveket el kell utasítani.

E — *A szakmai tevékenység szabad gyakorlásának korlátozása*

111. A Bíróság összefoglalta a szakmai tevékenység szabad gyakorlása közösségi elvének alapjait a *Metronome Musik* ügyben:

„Az állandó ítélkezési gyakorlat szerint a szakmai tevékenység szabad gyakorlásához

való jog — csakúgy mint a tulajdonhoz való jog — a közösségi jog általános elvei közé tartozik. Ezek az elvek azonban nem abszolút jogokként jelennek meg, hanem azokat a társadalomban betöltött szerepükhöz viszonyítva kell figyelembe venni. Következésképpen a szakmai tevékenység szabad gyakorlásához való jogot korlátozni lehet, csakúgy mint a tulajdonhoz való jogot, feltéve hogy ezek a korlátozások ténylegesen megfelelnek az Európai Közösség által elérni kívánt közérdekű céloknak, és a kitűzött cél tekintetében nem jelentenek olyan aránytalan és megengedhetetlen beavatkozást, amely csorbítaná az így biztosított jogok lényegét [...]”⁸⁵.

112. Ahogy az a fentiekből következik, hogy a szakmai tevékenység szabad gyakorlásának korlátozásaira vonatkozó elemzés hasonló ahhoz az elemzéshez, amely az arányosság elvének való megfelelést vizsgálja⁸⁶.

85 — A fenti 24. lábjegyzetben hivatkozott C-200/96. sz. *Metro-nome Musik*-ügyben hozott ítélet 21. pontja. Lásd szintén a C-184/02. sz. és a C-223/02. sz., *Spanyolország és Finnország kontra Parlament és Tanács* egyesített ügyekben 2004. szeptember 9-én hozott ítélet (első tanács) 52. pontja (EBHT 2004., I-7789. o.). A C-37/02. sz. és a C-38/02. sz. *Di Lenardo Adriano Srl és Dilexport Srl kontra Ministero del Commercio con l'Estero* egyesített ügyekben 2004. július 15-jén hozott ítélet EBHT 2004., I-6911. o. (második tanács) 82. pontja.

86 — *Maduro* főtanácsnok a C-327/02. sz., *Lili Georgieva Panayotova és társai kontra Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie* ügyben ismertetett indítványában kifejtette, hogy „a jog lényeges tartalma sérelmének szempontja nemcsak pusztán a korlátozó intézkedés jogra gyakorolt hatásának elemzésétől, hanem az intézkedés által elérni kívánt céltól és az intézkedés arra való megfelelőségétől is függ. Bár ezen szempont alapján nem kell vizsgálni az arányosságot, vagy hogy létezik-e kevésbé korlátozó hatású intézkedés (szükségesség), az eszközök és célok megfelelőségét és helyénvalóságot továbbra is vizsgálni kell.”. *Poiares Maduro* főtanácsnoknak a C-327/02. sz., *Lili Georgieva Panayotova és társai kontra Minister voor Vreemdelingenzaken en Integratie* ügyben 2004. február 19-én ismertetett indítványának 44. pontja (2004. november 16-án hozott ítélet, EBHT 2004., I-11055. o.).

84 — Lásd a fenti 71–87. pontot.

113. Ennek eredményeként, bár világos, hogy a termék vizsgálatának és forgalomba hozatalának tilalma nagyon valószínűleg bizonyos értelemben korlátozza a szakmai tevékenységet, a fent leírt okokból következően⁸⁷ úgy vélem, hogy a jelen ügyben megjelenő korlátozás nem jelent aránytalan beavatkozást a szakmai tevékenység szabad gyakorlásába.

közösségi intézmények intézkedéseit⁸⁸. Ugyanígy az is elfogadott, hogy a jelen ügy nem tartozik a Bíróság által alkotott, ezen elv alóli kivételek körébe, vagyis nem esik azon kivétel alá, amikor a Közösség a WTO keretében vállalt bizonyos kötelezettséget szándékozott végrehajtani, vagy a közösségi intézkedés kifejezetten a WTO-egyezmények bizonyos előírásaira hivatkozik⁸⁹.

F — A WTO-jog jelentősége

114. A megtámadott rendelkezés WTO-joggal való összeegyeztethetőségét illetően az első eldöntendő kérdés az, hogy milyen mértékben vegyük figyelembe ezeket az érveket a megtámadott rendelkezés jogszerűségének felülvizsgálata során.

115. Amint azt a francia kormány elismerte, a Bíróság kimondta, hogy tekintettel a jellegére és rendszerére, a WTO-egyezmény és az ahhoz fűzött mellékletek alapvetően nem tartoznak azon szabályok körébe, amelyek fényében a Bíróság felülvizsgálja a

116. Jelen ügyben ugyanakkor a francia kormány a megtámadott rendelkezés megsemmisítése iránti keresetének részeként kéri a Bíróságot, hogy állapítsa meg, hogy az abban meghatározott forgalomba hozatali tilalom összeegyeztethetetlen a GATT-egyezménnyel. A francia kormány kéri a Bíróságot, hogy megállapítását arra alapítsa, amit az „összhangban való értelmezés” elvének nevezünk, amint az a közösségi ítélkezési gyakorlatban megjelenik. Ezen elv eredeti formájában előírja, hogy: „A Közösség által kötött nemzetközi egyezmények elsőbbsége a másodlagos közösségi jog rendelkezései felett azt jelenti, hogy az ilyen rendelkezést, lehetőség szerint, az egyezményekkel összhangban értelmezzék”⁹⁰. Nyilvánvaló, hogy ez azt az elvet tükrözi, hogy ha a másodlagos

88 — Lásd a fenti 26. lábjegyzetben hivatkozott C-149/96. sz., Portugália kontra Tanács ügyben hozott ítélet 47. pontját; a C-300/98. sz. és a C-392/98. sz. Dior egyesített ügyekben 2000. december 14-én hozott ítélet (EBHT 2000., I-11307. o.) 43. pontját.

89 — Lásd a C-69/89. sz., Nakajima kontra Tanács ügyben 1991. május 7-én hozott ítélet (EBHT 1991., 2069. o.) 31. pontját; a fenti 26. lábjegyzetben hivatkozott Portugália kontra Tanács ügyben hozott ítélet 49. pontját.

90 — A fenti 27. lábjegyzetben hivatkozott C-61/94. sz., Bizottság kontra Németország ügyben hozott ítélet 52. pontja.

87 — Lásd a fenti 88–105. pontot.

közösségi jog szövegét többféleképpen lehet értelmezni, akkor a lehetőségekhez képest annak az értelmezésnek kell elsőbbséget tulajdonítani, amely a rendelkezést a Szerződéssel összhangban állóvá teszi⁹¹. Így a Bíróság kimondta, hogy mivel a Közösség tagja a TRIPs Megállapodásnak, köteles a védjegyekre vonatkozó jogalkotását, amennyire csak lehetséges, a megállapodás szövege és célja alapján értelmezni⁹².

117. Jelen ügyben a francia kormány arra hivatkozik, hogy annak oka, hogy a jelen rendelkezés nem egyeztethető össze a GATT-tal, a jellegében, vagyis az állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek forgalomba hozatalának a tilalmában rejlik, amely olyan módszer felhasználásával történt, amely „az alternatív módszerektől eltérő módszer azt követően, hogy ilyen alternatív módszert közösségi szinten validáltak és elfogadtak”⁹³. A francia kormány úgy véli, hogy ez a GATT III. cikkelyének 4. pontja értelmében kedvezőtlenebb elbánást biztosít, mivel a Közösségbe importálók kötelesek alternatív módszereiket közösségi szinten validáltatni.

91 — Ugyanott.

92 — A C-245/02. sz. Anheuser-Busch ügyben 2004. november 16-án hozott ítélet (EBHT 2004., I-10898. o.) 42. pontja. Lásd szintén a C-53/96. sz. Hermès International ügyben 1998. június 16-án hozott ítéletet (EBHT 1998., I-3603. o.) és a fenti 88. lábjegyzetben hivatkozott C-300/98. sz. Dior-ügyben hozott ítéletet.

93 — A 4a. cikk (1) bekezdésének a) pontja.

118. Ez ugyanakkor az irányelv kifejezett megfogalmazása. Például bármilyen logikus olvasat alapján, és amint arra a Tanács is rámutatott, nincs lehetőség arra, hogy ezt úgy értelmezzük, hogy az OECD-szinten elfogadott alternatív módszerek is elegendőek. Nézetem szerint ez nem olyan eset, amikor egy alternatív, állítólag „a GATT-nak inkább megfelelő” értelmezés a rendelkezésből kiolvasható. Amint azt már kifejtettem, az összhangban való értelmezés elvének lényege az, hogy ez csak „lehetőség szerint” tehető meg, tekintettel a szóban forgó szabály kifejezett szövegére. Hozzátennem, hogy álláspontom szerint a francia kormány valójában nem a 2003/15 irányelv értelmezését kéri, hanem annak megsemmisítését. Megjegyzem, hogy nem nyújtja a forgalomba hozatali tilalomnak olyan értelmezését, amely, állítása szerint, a GATT-tal való összeegyeztethetőséget eredményezne.

119. Arról mindenesetre nem vagyok meggyőződve a jelen ügyben előterjesztett érvek alapján, hogy a megtámadott rendelkezés nem egyeztethető össze a GATT-tal. Mivel a francia kormány érvei e tekintetben nem voltak kellően kifejtve ahhoz, hogy a jogvita tárgyának átfogó mérlegelését tegyék lehetővé, a következő észrevételekre szorítkoznék.

120. A GATT III. cikkelyének 4. pontja tekintetében, álláspontom szerint, valószínű, hogy a piac fejlettségének jelen állapotában az állatokon kikísérletezett és a nem állatokon kikísérletezett kozmetikai termékek „hasonló” termékeknek minősülnek a fogyasztói szempontból a jelenlegi versenyben fennálló kapcsolatuk fényében⁹⁴. Azonban megkérdőjelezhetőnek tartom, hogy az a követelmény, miszerint az alternatív módszereket közösségi szinten kell validálni, kedvezőtlenebb elbánáshoz vezetne az importált kozmetikai termékek vonatkozásában. Míg világos, hogy ez az előírás jogilag nem hátrányosan megkülönböztető, mivel egyformán alkalmazandó a Közösség és a harmadik országok gyártóira, nem teljesen egyértelmű számomra, hogy egy ilyen előírás hatása gyakorlatilag nagyobb versenyterhet jelent a harmadik országok gyártóira, mint az EU-vállalatokra⁹⁵. Minden kozmetikai vállalatra vonatkozik ez az előírás, mert ez terméke EU-n belüli forgalomba hozatalának előfeltétele. Nem értem, hogy egy adott alternatív módszerre vonatkozó jóváhagyási eljárás (összehasonlítva például a jóváhagyással az

OECD szintjén) miért legyen nehezebb a nem EU-vállalatok számára, és a francia kormány miért nem terjesztett elő indoklást erre nézve.

121. Nézetem szerint továbbá nyomós érvek léteznek arra nézve, hogy az alternatív módszerek EU-szinten történő validálásának követelménye a GATT XX. cikkelyének b) pontja alapján igazolható. Úgy tűnik számomra, hogy ez a követelmény eleget tesz az e rendelkezés szerinti szükségesség kritériumának. Az előttem lévő bizonyítékok tekintetében nehéz azt állítanom, hogy értelemszerűen állt másik olyan intézkedés az EU rendelkezésére, amely a GATT ítélezési gyakorlatának értelmében a GATT-tal „kevésbé összeegyeztethetetlen” lett volna⁹⁶.

122. Míg a francia kormány fenntartja, hogy az az előírás, hogy az alternatív módszereket az OECD-szinten validálják, egyértelműen ilyen intézkedés, egyértelmű, hogy a közösségi jogalkotó tudatában volt e lehetőségnek, és ésszerű indokok alapján elutasította azt, mert az nem elég hatékony az irányelv céljának elérésére. Így a Bizottság 2000. évi javaslatában hangsúlyozza az alternatív mód-

94 — Lásd a fellebbviteli testület 1996. november 1-jén elfogadott jelentésében meghatározott elveket a Japán–Alcoholic Beverages II. ügyben (WT/DS8/AB/R, WT/DS11/AB/R) és a 22. lábjegyzetben hivatkozott fellebbviteli testület jelentését az EK–Asbestos ügyben.

95 — Lásd továbbá a fenti 28. lábjegyzetben hivatkozott fellebbviteli testület Korea — Various measures on beef ügyben hozott jelentésének 142. pontját, amelyben a testület „az alapvető orientáció és az intézkedés hatása” elvek figyelembevételére hivatkozik; és a 2002. január 29-i US–FSC (21.5. cikk–EK) (WT/DS108/AB/RW) ügy 215. pontját. Például egy megkülönböztetés nélkül alkalmazandó intézkedés, amelyet a III.4. cikkbe ütközőnek minősítettek, lásd a testület 1992. február 18-i jelentését a Canada–Provincial Liquor Boards (US) ügyben (BISD 39S/27).

96 — Lásd például a fellebbviteli testület jelentését a Korea — Various measures on beef ügyben (a fenti 28. lábjegyzet).

szerek közösségi szinten történő jóváhagyásának szükségességét:

„Míg a Bizottságnak erőfeszítéseket kell tennie, hogy meggyőzze az OECD-t arról, hogy fogadja el az ECVAM által validált alternatív módszereket, a tapasztalat ugyanakkor azt mutatja, hogy néha évekbe telik, amíg a létező módszert minden OECD-tag elfogadja. Ebben a helyzetben az állatok védelmének erkölcsi jelentősége miatt nem lehet az OECD tagjaitól ilyen elfogadásra várni. Közösségi szintű fellépés szükséges tekintettel a validált vagy az ECVAM által tudományosan érvényesnek minősítettként jóváhagyott és az ECVAM tudományos tanácsadó testület által jóváhagyott alternatív módszerek létezésére. Ezért a javasolt irányelvben egy új megközelítést terjesztettek elő, amelynek következtében egy európai szintű jogi elismerés elegendő ahhoz, hogy jogalkotási javaslatokat terjesszenek elő az európai unióbéli kozmetikai kísérletek tárgyában.”

123. Hasonló okok miatt azon az állásponton vagyok, hogy az EU-szinten való jóváhagyás követelménye teljesíti a XX. cikkely bevezető mondatában előírt feltételeket, mivel nem minősül az önkényes vagy indokolatlanul hátrányos megkülönböztetés vagy a nemzetközi kereskedelemre vonatkozó rejtett korlátozás eszközének. Ellentétben a francia kormány álláspontjával a jelen üg véleményem szerint eltér a Shrimp-ügytől, amelyben a fellebbviteli testület megállapította, hogy az az előírás, hogy egyéb országok

olyan egyedi szabályozási programot alakítsanak ki, amely lényegében megegyezik a tagokéival, önkényes és indokolatlanul hátrányos megkülönböztetéshez vezet⁹⁷. Jelen ügyben ugyanakkor az EU-szinten történő jóváhagyás követelményét, amint azt már kifejtettem, jóhiszeműen fogadták el, és a közösségi jogalkotó álláspontja szerint egyetlen hatékony eszközüül szolgált az irányelvben előírt cél, azaz az állatok védelmének megvalósítására, és kifejezett célja volt, hogy maximalálja az EU-szinten jóváhagyott alternatív módszerek OECD-szinten történő elfogadását⁹⁸.

124. A fenti okok miatt, véleményem szerint, a francia kormány érvét, amely arra hivatkozik, hogy az előírás a GATT-tal állítólag nem egyeztethető össze, el kell utasítani.

97 — Ebben az ügyben az Egyesült Államok arra kötelezte a tagokat, hogy ugyanolyan szabályozási programot fogadjon el annak érdekében, hogy a garnéákat exportálják az Egyesült Államokba, mint amelyet a teknősök védelmére. A fenti 29. l. ábjegyzetben hivatkozott fellebbviteli testület jelentése a United States–import prohibition of certain shrimp and shrimp products ügyben.

98 — Lásd például a 4a. cikk szövegét, amely a tilalom minden egyes részében a tartalmazza a „megfelelően figyelembe véve a validálás fejlődését az OECD-n belül” kifejezést; az irányelv 1. cikkének 9. pontját, amely előírja, hogy a Bizottság éves jelentése tartalmazza a Bizottság által közösségi szinten validált alternatív módszereknek az OECD általi elfogadottságát, valamint a Közösségben alternatív módszerek felhasználásával végzett biztonságossági vizsgálatok eredményeinek a harmadik államok általi elismerése terén elért haladást, különösen a Közösség és ezen országok közötti együttműködési megállapodások keretén belül; az irányelv (10) preambulumbeközlését, amely előírja, hogy a Közösségben kifejlesztett alternatív módszerek elismerését ösztönözni kell a harmadik országokban, és a Bizottságnak és a tagállamoknak meg kell tenniük valamennyi megfelelő lépést az ilyen módszerek OECD általi elfogadásának megkönnyítésére.

VI — Véggövetkeztetések

125. A fenti megfontolásokra figyelemmel indítványozom a Bíróságnak, hogy ebben az ügyben az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésre az alábbi választ adja:

- (1) Elutasítja a Francia Köztársaságnak a 2003. február 27-i 2003/15/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. cikke 2. pontjának megsemmisítése iránti keresetét, amennyiben az a kozmetikai termékekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló 76/768/EGK tanácsi irányelvet a 4a. cikkel egészítette ki.

- (2) A Francia Köztársaságot kötelezi a költségek viselésére.